

2018 m. lapkričio 9 d., penktadienis

7md

Nr. 36 (1273) | Kaina 1,30 Eur

Dailė | Muzika | Teatras | Kinas | Fotografija

Mieli skaitytojai,

Nepamirškite užsiprenumeruoti „7 meno dienų“ 2019 metams.

Prenumeratos kaina 1 mėn. – 4,39 Eur, 6 mėn. – 26,32 Eur, metams – 43,86 Eur.

„Kino“ žurnalo 1 numerio prenumeratos kaina – 2,75 Eur, pusmečiui – 8,25 Eur, metams – 16,50 Eur.

Prenumeruodami sutaupote ir remiate mūsų leidinius.

Prenumeratą galima užsisakyti „Lietuvos pašto“ skyriuose, taip pat internetu www.prenumeruok.lt bei telefonu 8 700 55 400

3

Pokalbis su kompozitoriumi Antanu Kučinsku

4

Meno ir mokslo laboratorijos spektaklio „Errorai“ premjera

9

Donato Jankausko (Duonio) paroda

10

„Scanoramos“ premjeros

Scena iš spektaklio „Vėlinės“

D. MATVEJEVO NUOTR.

Smūgis aguonos grūdu

Eimunto Nekrošiaus „Vėlinės“ Vilniuje

DAIVA ŠABASEVIČIENĖ

Spalio 29 ir 30 d., Vėlinių išvakarėse, kai vėlės priartėja prie žemės, kai vėjo gūšiai sukelia nerimo bei prisiminimų audras, Vilniaus tarptautinio teatro festivalio „Sirenos“ ir Adomo Mickevičiaus instituto pastangomis Lietuvos nacionaliniame operos ir baleto teatre buvo parodytos Eimunto Nekrošiaus „Vėlinės“. Nacionaliniame teatre Varšuvoje (*Teatr Narodowy*) sukurtas spektaklis tarytum nušlavė begalę smulkių teatrinių bandymų, nesibaigiančių projektukų, visą teatrinę pafilosofavimo, savęs įteisavimo ir pateisinimo grafomaniją.

Režisierius turbūt pirmą kartą scenoje išsakė tokią galybę teksto, leisdamas jam skleistis ir pleventi lyg saulės nušviestame aguonų lauke. Jis kūrė ne tik Mickevičiaus „Vėlines“, bet ir Mickevičiaus priskėlimą. Tekstui virstant dar vienu nematomu, bet nuolat girdimu

personazu (į lietuvių kalbą kūrinių išvertė Justinas Marcinkevičius), žiūrovai galėjo įsitikinti žodžio grožio ir ištarmės galia.

Lietuviams šis kūrinys artimas, jis alsuoja dvasia, kuria šimtmečiais gyveno mūsų protėviai. Vaizdų ir vizijų pasaulis, poetiniai atodūšiai, tikrovės įtrūkimai ir jų užpildymas gyvais balsais „Vėlines“ paverčia čiurlioniška erdve. Čia girdi ir „Jūrą“, ir „Mišką“ – nors garsai ir vaizdai formuojami iš visiškai skirtingų segmentų. Šūkčiojimai ir pašokimai, horizontalės ir įstrižainės – aistrų ir jausmų tęsinys. Nematerialia substancija užpildomi visi kūrinio „įplyšimai“, nuaudžiamas vientisas nevientiso kūrinio audinys. Teksto kupiūros sujungiamos sodria režisūrine kalba, kuriai perskaityti kartais pritrūksta galios.

Nekrošius mėgsta užuominas, mėgsta, kai po sceną lakioja angelai, vos prisiliesdami prie žemės. Pasirodo, romantizmui skleistis nebūtinai iškilmingai romantizuotas

visumos pajautimas. Kartais ir žiūrovai turi kūrinio lauke pavaikščioti ant pirštų galų, kad išvystų srauniame upelyje atsispindintį lapų mirgėjimą. Režisierius, avansceną nutvieskęs geltona šviesa, į vieną ilgą eilę sutūpusių aktorių rankų plazdenimu sukuria poetinių jausmų ir vėlių simfoniją. Žiūrovų akyse sukuriamas pasaulis čia pat išardomas, ir nors vėlių plazdenimo nelieta spektaklio kūne, jis išsaugomas atmintyje.

„Uvertiūra“, „Vaiduoklis“, „IV dalis“, „III dalis. Prologas“, „Kalėjimas“, „Improvizacija“, „Egzorcizmai“, „Kunigo Piotro regėjimas“, „Salonas Varšuvoje“, „Ponas senatorius“, „Finalas“ – tai „Vėlinių“ dalys, kurias galime sekti ir analizuoti jų turinį. Kartu su režisieriumi tekstus rengė Rolandas Rastauskas. Ir nors kai kurios scenos, ypač antrame veiksmė, galėjo būti pateiktos glausčiau, tenka pripažinti, kad lietuvių menininkai

NUKELTA Į 5 PSL.

Ižengę į didžiąją sceną

Jaunųjų laureatų ir Euroradijo koncerte – retai girdimi Balio Dvariono ir Vytauto Bacevičiaus fortepijono koncertai

ŽIVILĖ RAMOŠKAITĖ

Kiekvienas talentingas jaunuolis svajoja tapti koncertuojančiu muzikantu. Tačiau be suinteresuotų asmenų ir organizacijų pagalbos toks tikslas šiais laikais labai sunkiai pasiekiamas, tiesą sakant, beveik neįmanomas. Daugybė Europoje rengiamų jaunųjų atlikėjų konkursų suteikia galimybę atrasti ryškiausius talentus. Tačiau tik atrasti neužtenka, reikia koku nors būdu jiems padėti tobulėti, įžengti į didžiąją sceną. Tuo Europoje rūpinasi įvairūs fondai, privatus asmenys ir organizacijos. Viena jų – Europos jaunimo muzikos konkursų sąjunga (EMCY), įkurta dar 1970 m., dabar jungianti apie 50 nacionalinių ir tarptautinių jaunimo konkursų. Per kiekvieną šiai organizacijai priklausančių konkursų skiriamas prizas – meistriško kursai ar koncertai Europoje. Į EMCY priimti net trys Lietuvoje rengiami jaunųjų atlikėjų (iki 25-erių metų) konkursai – Nacionalinis Balio Dvariono pianistų ir styginių, Tarptautinis Balio Dvariono jaunųjų pianistų ir smuikininkų bei Tarptautinis Jaschos Heifetzo smuikininkų. EMCY kasmet rengia Jaunimo Euroradijo koncertą, pristatantį įvairiose šalyse vykusius konkursų laureatus. Šiemet toks koncertas kelių Lietuvos ir užsienio organizacijų pastangomis lapkričio 4 d. įvyko Nacionalinėje filharmonijoje, iš kurios eterio bangomis pasklido po daugybę šalių. Su Nacionaliniu simfoniniu orkestru, diriguojamu jauno maestro Martyno Stakionio, grojo keturi jaunieji muzikantai: pianistai Thomas Kelly (Didžioji Britanija), Milda Daunoraitė (Lietuva), fleitininkė Uliana Zhivitchkaia (Rusija) ir smuikininkė Songha Choi (Pietų Korėja). Visi šie muzikantai atliko po instrumentinį koncertą.

Martynas Stakionis ir Milda Daunoraitė

D. MATVEJEVO NUOTRAUKOS

Ypač reikšminga (sakytum, istorinis įvykis), kad visą pirmą koncerto dalį skambėjo lietuvių muzika – Balio Dvariono ir Vytauto Bacevičiaus fortepijoniniai koncertai.

Dvariono Pirmąjį koncertą g-moll (1960) skambino dvidešimtmetis britas Thomas Kelly. Apie šį jaunolį kuluaruose buvo pasakojamos neįtikėtinos istorijos. Pasirodo, profesionalaus pianisto kelią jis pasirinko būdamas penkiolikos, iki tol įvairiausių muziką, net ir techniškai sudėtingiausius veikalus skambinęs savarankiškai, sekdamas *youtube* įrašais. Th. Kelly, pasimokęs H. Purcello jaunų muzikantų mokykloje, dabar studijuoja Karališkajame muzikos koledže. Jo profesorius yra žinomas pianistas Andrew Ballas, ypač vertinamas už šiuolaikinės muzikos atlikimą.

Profesorius Jurgis Dvarionas pasakojo, kaip puikiai Th. Kelly akompanavo iki tol jam nepažįstamą Johanneso Brahms'o smuiko koncertą. Pirmąsyk atsivertęs kūrinio natas jis viską paskambino ne tik tiksliai, bet ir teisingai suvokdamas muzikos esmę.

Dvariono Koncertas pianistui taip pat nesukėlė jokių techninių ar muzikinių sunkumų, nors virtuoziškų užduočių jame nestinga. Atrodė, kad su Dvariono muzika

jaunuolis seniai susigyvenęs, o iš tiesų, kaip sužinojau po koncerto, šį keturių dalių opusą jis išmoko per kelias savaites! Subjektyvių emocijų ir savitų vaizdinių kūrinys buvo atliktas itin pagaviai ir emociškai, naudojant išraiškingas skambesio spalvas ir garso išgavimo būdus. Pianistas perprato Dvariono muzikos kalbą, įsiklausė į savitus lietuvių folkloro motyvus, tipiškas harmonijos slinktis, kartais pakimbančias ore ir nutrūkstancias tarsi gerklėje užstrigęs žodis. Išgirdome ir dvarionišką jausmų bangavimą, ilgesingai nutęstas valtornos melodijas. Nenutylėsiu, pirmoje dalyje vietomis solo partijos gerai negirdėjome, fortepijoną gožė orkestras.

Septyniolikmetė Milda Daunoraitė nuo mažens dalyvavo įvairiuose konkursuose ir pelnė prizines vietas. Šiais metais ypač sėkmingas jai buvo Vladimiro Krainev'o konkursas Charkove, Ukrainoje, čia ji laimėjo pirmąją vietą ir kelis specialius prizus. Antrus metus Milda mokosi H. Purcello muzikos mokykloje, o jos pedagogas yra mums gerai pažįstamas pianistas Justas Dvarionas, ten dirbantis taip pat antrus metus. Tai viena seniausių specialių muzikos mokyklų Anglijoje, įsikūrusi Londono priemiestyje, globojama

garsių asmenų. Joje mokosi apie 180 įvairių specialybių moksleivių nuo 10 iki 18 metų. M. Daunoraitė labai patenkinta mokymusi ir suteiktomis gyvenimo sąlygomis. J. Dvarionas šioje mokykloje turi visą klasę (nustebau sužinojusi, kad fortepijono specialybės mokinių jis visai neturi M.K. Čiurlionio menų mokykloje).

M. Daunoraitė atliko labai retai girdimą Vytauto Bacevičiaus Koncertą Nr. 4 *Sinfonia concertante* (1962). Šis sudėtingas vadinamojo „kosminio“ kūrybos laikotarpio veikalas iš pianisto reikalauja nepaprasto ritminio tikslumo, koncentracijos ir puikios technikos. Kūrinio muzikinis tekstas nuolat kinta, girdime tam tikru ritminiu *ostinato* judančias garsų struktūras. Tarsi visatoje sušvintantys kosminiai kūnai... Pats kompozitorius sakė, kad šioje muzikoje motyvai nesikartoja, o visas kūrinys „neigia bet kokią tradiciškai suvoktą formą“. M. Daunoraitė skambino su nepaprastu jaunatvišku azartu, kokio jai pavydėtų ir pripažinti fortepijono grandai. Ji viską suspėjo: juvelyriskai tiksliai artikuliuo minėtus besikeičiančius motyvus, komunikavo su dirigentu bei orkestru ir dar suspėjo pati vartyti partitūrą, iš kurios grojo. Jautėi, kad muzika jai labai patinka, kad pianistė į ją tiesiog panirusi. Po koncerto M. Daunoraitė tai patvirtino sakydama, kad jai labai įdomu šioje muzikoje atrasti tai, ko visai nėra klasikoje. Ir apskritai šiuolaikinė muzika ją traukia, verčia ieškoti nežinomų dalykų.

Solinį fortepijoną pakeitusi fleita grąžino į klasikos versmes. Fleitininkė U. Zhivitchkaia stilingai atliko Wolfgango Amadeus Mozarto Koncertą fleitai ir orkestrui D-dur, KV314. Skoningai artikuliuoti sibrubų spindintys fleitos garsai užpildė visą salę, o pūtė ją liauna kukli mergaitė. Publiką itin sujudino populiariusis

Thomas Kelly

finalinis *Rondo*, orkestro ir fleitininkės pagrotas ypač gaiviai ir gyvai.

Šią jaunimo muzikos šventę užbaigė 2000 m. Vokietijoje gimusi korėjetė Songha Choi, šiuo metu besimokanti Lordo Yehudi Menuhino mokykloje. 2016 m. smuikininkė užėmė antrąją vietą tarptautiniame Y. Menuhino smuikininkų konkurse. Jaunoji atlikėja ypač giriama už jos amžiui neįprastą muzikos suvokimo brandą. Tuo įsitikinome klausydamiesi su orkestru atliekamo Sergejaus Prokofjevo Pirmojo koncerto D-dur. Kūrinyje dominuoja neskubri gausiai niuansuota lyrika, leidusi smuikininkei atsiverti ir perteikti subtiliausias mintis bei emocijas.

Atlikėjams talkino Lietuvos nacionalinis simfoninis orkestras, kuriam dirigavo Martynas Stakionis. Tai jau gana plačiai Lietuvoje ir užsienyje pasireiškęs talentingas jaunosios kartos dirigentas, šiuo metu studijuojantis orkestrinį dirigavimą Hamburgo muzikos ir teatro akademijoje. Klausantis keturių visiškai skirtingų veikalų dėmesį traukė preciziškas jo mostas, muzikalumas, žvali energija. Belieka visiems jauniems talentams palinkėti tvirtai ir sėkmingai siekti tolimesnių meninių tikslų!

Anonsai

„Nušvitimai“ su Edgaru Montvidu ir Nicholu Miltonu

Vienas dažniausiai užsienyje Lietuvą reprezentuojančių Lietuvos orkestrų, neseniai iš Kinijos grįžęs ir netrukus pasauliui naują kompaktinę plokštelę „Baltic Concerti“ (Pėterio Vasko, Juliaus Juzeliūno, Anatolijaus Šenderovo muzika smuikui ir orkestrui; smuiko solo – Džeraldas Bidva; įrašė „Odra-dek“ leidykla) pristatysiantis Lietuvos kamerinis orkestras mūsų šalies publiką šįkart kviečia klausytis programos, parengtos su australų batutos maestro Nicholu Miltonu ir Lietuvos vokalo pažiba Edgaru Montvidu.

Lapkričio 14 d. Nacionalinėje filharmonijoje Vilniuje orkestras ir ypatingi jo svečiai atliks Josepho

Haydno, Gustavo Mahlerio, Geraldo Finzi ir Benjaminio Britteno kūrinių programą.

Australų dirigentas Nicholas Miltonas jau yra bendradarbiavęs su Lietuvos kameriniu orkestru ir pavadino jį tikru Lietuvos muzikinės kultūros brangakmeniu. N. Miltonas Sidnėjaus konservatorijoje, Mičigano valstybiniame universitete ir Juilliardo mokykloje studijavo smuiką, dirigavimą, muzikos teoriją ir filosofiją. Jis tapo ne vieno konkurso laureatu, yra pelnęs JAV ir Australijos apdovanojimų. N. Miltonas kviečiamas diriguoti pagrindiniams Vokietijos, Austrijos, Šveicarijos, D. Britanijos, Vengrijos, Prancūzijos, Ispanijos, Olandijos ir įvairių Azijos šalių orkestrams.

Kitas šio vakaro svečias – iškilus tenoras Edgaras Montvidas. Londone gyvenantis solistas pasirodo

daugelyje pagrindinių Europos ir JAV operos teatrų ir festivalių, koncertų salių, kaip antai – Londono „Covent Garden“, Miuncheno „Bayerische Staatsoper“, Berlyno „Kommische Oper“, Anglijos, Škotijos nacionaliniai, Hamburgo, Frankfurto, Amsterdamo, Oslo, Ženevos, Dresdeno, Leipzigo, Liono, Bordo, Santa Fe (JAV) operos teatrai, Glaindborno ir Provanso Ekso festivaliai. E. Montvidas nėra retas svečias ir Lietuvoje: bendradarbiauja su Lietuvos nacionaliniu operos ir baleto teatru, „Vilnius City Opera“, yra surengęs recitalių Pažaislio bei Vilniaus festivaliuose. Solistas apdovanotas „Auksiniu scenos kryžiumi“, ordino „Už nuopelnus Lietuvai“ medaliu ir kitais garbės ženklais.

E. Montvidas atliks Benjaminio Britteno ciklą „Nušvitimai“ („Les Illuminations“) pagal prancūzų

poeto Arthuro Rimbaud žodžius. Šio dekadentizmo ir simbolizmo pradininko, „prakeiktųjų poetų“ atstovo sukurtą ciklą „Nušvitimai“ poemos – tai prozai artima poezija, kupina siurrealizmo vizijų. Brittenas puikiai perteikia prancūzų kalbos subtilybes, jautriai intonuoja žodį.

Viso koncerto programą LKO pradės sau įprasta klasicizmo epochos muzika. Skambės 1764 m. Josepho Haydno sukurta Simfonija Nr. 22 Es-dur („Filosofas“). Ji šandien taikliai apibūdinama kaip muzikos kūrinys, sujungęs vėlyvojo baroko ir ankstyvojo klasicizmo stilistinius bruožus. Po Haydno nuskambės Gustavo Mahlerio Dešimtoji simfonija, neretai vadinama „didžia nebaigtąja“. Ji turėjo būti penkių dalių, deja, kompozitoriui 1911 m. gegužės 18 d. mirus, simfonija liko eskizuose, baigta tik

pirma dalis *Adagio*. Antrosios LKO koncerto dalies pradžiai pasirinktas kompozitoriaus Geraldo Finzio „Romansas styginiams“. G. Finzis, sekdamas XIX a. pab.–XX a. pr. anglų muzikos tradicijomis, Edwardu Elgaru, Ralphu Vaughanu Williamsu, susikūrė savitą stilių ir buvo vadinamas vienu originaliausių britų kompozitorių. Tad jo „Romansas styginiams“ taps puikia įžanga į britų klasiko B. Britteno „Nušvitimus“.

Lietuvos kamerinio orkestro koncertas su dirigentu N. Miltonu ir solistu E. Montvidu vyks lapkričio 14 d., trečiadienį, 19 val. Filharmonijos Didžiojoje salėje. Lapkričio 15 d., ketvirtadienį, 18.30 val. šie atlikėjai koncertuos Klaipėdos koncertų salėje, o lapkričio 18 d., sekmadienį, 18 val. – Kauno valstybinėje filharmonijoje.

LNF INF.

Komunikabilios muzikos paieškos

Pokalbis su kompozitoriumi Antanu Kučinsku

LAIMUTĖ LIGEIKAITĖ

Šiais metais penkiasdešimtmetį švenčiantis kompozitorius Antanas Kučinskas drąsiai gali konstatuoti savo kūrybinio gyvenimo pilnatvę: Lietuvos muzikos ir teatro akademijos profesorius, humanitarinių mokslų daktaras, nuo 2001 m. vadovauja viešajai įstaigai „Naujosios muzikos komunikacijos centras“, plėtojančiai meninės kūrybos ir interpretacijos, garso įrašų, knygų leidybos veiklą, yra ilgametis Lietuvos kompozitorių sąjungos tarybos narys. O visai neseniai laimėjo valstybinio pučiamųjų instrumentų orkestro „Trimitas“ vadovo konkursą. Greta šių ir ankstesnių įvairių darbų, A. Kučinskas išlieka nuolat naujomis idėjomis stebinančiu kūrėju, nenustygstančiu ieškotoju, vis bandančiu išpauoti kokį nors įdomų muzikinį mazgą. Tik, atrodo, jam svarbiausia ne tai, ne stebinti eksperimentais, o ieškoti prasmės, ne knaisiotis technologijose, o atsiverti klausytojams. Šį kartą kompozitorius atsiveria skaitytojams.

Kaip save įvardytum: ar esi labiau muzikos teatre kompozitorius, ar teatro muzikoje? Kuris aspektas vis dėlto nusveria?

Atsakyčiau bendriau. Sakyčiau, esu muzikos, kuri nėra hermetiška ir uždaryta vien savyje, autorius. Todėl man imponuoja visokios jos sąsajos su žodžiu, judesiu, kinu, aplinka (*soundscape*), žinoma, ir su teatru, kuris kiekybiškai užima gan didelę dalį mano kūrybos. Taigi laikyčiau save „negrynosios“ muzikos atstovu.

Kadaise buvai pavadintas „regimosios muzikos“ kompozitoriumi, turint galvoj tavo instrumentinių kūrinių vizualiąją pusę – muzikantų judesius, išsidėstymą erdvėje, judėjimą ratu, jiems skirtą aktorinį vaidmenį grojant ir pan. Kodėl tai tave domino?

Tai lėmė siekis kalbėti ir susikalbėti atrandant ar naudojant meninius kodus, atrakinamus ne tik „išrinktajai“ šiuolaikinio meno žinovų kastai. Kita vertus, neužsiėmiau koku nors supaprastinimu, supopuliarinimu. Muzikantų judesių conceptualizavimas man tuo metu atrodė įdomus ir tinkamas kelias tokiai komunikacijai pasiekti.

Vėliau tavo instrumentinėje kūryboje vizualųjį aspektą aplenkė išradingas kūrybinių technologijų naudojimas (loop, dekonstrukcija, rekonstrukcija ir pan.). Ar tai eksperimentai, ar priemonė pasiekti meninį rezultatą? Čia galbūt ryškiausias pavyzdys būtų „ForRest“

simfoniniam orkestrui pagal Mikalojaus Konstantino Čiurlionio „Miške“.

Matyt, viskas veriasi vienu siūlu – tavo įvardytos vadinamosios perdirbimo technikos irgi yra to paties siekio išieiti iš puristinio meno uždarojo ir noro kalbėtis su kitais išdava. Šiuo atveju – ir su kitais muzikos autoriais. Netikiu baltu lapu, į kurį nežinia iš kur nutūpia mūsų įkvėptos gaidos, taip pat ir meninių idėjų „nekalto prasidėjimu“ iš niekur. Meninį produktą visada suvokiame tik kaip keistą racionaliai neišpauojamą kitų įtakų ir savo autentiškumo mazgą, kaip tašką nesibaigiančioje kelionėje iš kažko, per kažkur, į kažką.

Labai įdomūs ir unikalūs tavo projektai su režisierė ir aktore Birute Mar – nepamirštamoji „Grimo opera“, „Apie žvėris ir žmones“ pagal Donelaitį. Kaip atradote idėjų bendrumą, kaip suderinate muzikinį ir teatrinį kūrinių matymą, kai gimsta netgi, sakytum, naujas scenos žanras?

Birutė yra nestereotipinė, į lentynėlę sunkiai įspraudžiama menininkė – ji ir rašytoja, poetė, ir aktorė, ir režisierė, bendradarbiauja šokio projektuose, domisi Rytų kultūra ir t.t. Tai ne visiems kritikams yra patogu. Ko gero, šis jos kūrybinės natūros universalumas, derantis su aukštu profesiniu meistriškumu, subtiliu estetiniu skoniu, atliepė mano kūrybines komunikabilios muzikos paieškas ir lėmė mūsų ilgalaikį bendradarbiavimą. O nauji žanrai, formos ir meninė kalba juk ir gimsta mažiausiai galvojant apie kažkokias išankstines žanrines schemas ar teorinį apibrėžtumą, o tiesiog natūraliai ieškant tiksliausios išraiškos meninei idėjai.

Kiek žinau, „Grimo opera“, nors pirmą kartą parodyta 2004 m. festivalyje „Gaida“, gyvavo gana ilgą laiką. Kokia jos ilgaamžiškumo paslaptis? Ar yra noras ją atgaivinti, redaguoti, keisti?

„Grimo opera“ jau senokai gyvuoja tik įrašo pavidalu. Kurį laiką

Andrius Bialobžeskis, Oliveris Ramonas (kontrabosas)

ji buvo eksploatuojama OKT teatro, vyko gastrolių į užsienio šalis ir, manyčiau, savo laikui tai buvo nestandartinis, ryškus teatrinis produktas. Jei dabar tektų grįžti prie šio žanro, ko gero, daug ką bandyčiau komponuoti kitaip. Daug drąsiau nerčiau į muzikos sluoksnius, slypinčius kasdienėje kalboje. Na, bet teatro spektaklis yra kolektyvinis procesas, dažnai kompromisų rezultatas. Ko nemažai, gal net per daug, buvo padaryta kuriant „Grimo operą“.

Regis, 2014 m. pirmą kartą išgirdusi ir pamačiusi tavo teatralizuotas kamerines pasakėčias (kurias vadini „muzikėčiomis“) „Apie žvėris ir žmones“, išgirdau ne tik įdomią, dėmesį užvaldančią muziką. Nustebino Donelaičio pasakėčių aktualumas. Šiandien jos vėl scenoje: Valstybiniame jaunimo teatre buvo labai sėkmingai atliktos spalio 30 d. ir dar skambės lapkričio 14-ąją. Kaip tau dabar atrodo, kuo šiandien labiausiai šis kūrinys sudomina publiką?

Moralinės pozicijos aiškumu ir bekompromisiškumu. To dažnai trūksta šių dienų atseit laisvame, pliuralistinių vertybių gyvenime. Man Donelaičio kūryba yra lyg koks chirurgo skalpelis, aštriai ir užtikrintai atveriantis moralines opas, negyjančias nuo jo laikų, lyg koks tiesiai į veidą šviečiantis prožektorius, neleidžiantis pasislėpti po jokia modernumo ar tolerantiškumo kauke, o pasakėčiose negailestingai statantis žmogų į lygią gretą su žvėrimi, bet vis dėlto tikintis žmogaus galėjimu juo netapti.

„Muzikėčias“ atlieka labai profesionalių ir žinomų atlikėjų komanda – Andrius Bialobžeskis (skaitovas), Rolandas Romoslauskas (altas), Laima Šulskutė (fleita), Sergejus Okruško (klavesinas), Oliveris Ramonas (kontrabosas), Saulius Auglys (mušamieji), o su režisierė Birute Mar bendradarbiauja videomenininkas Džiugas Katinas. Muzikantai čia taip pat

Antanas Kučinskas

NUOTRAUKA IŠ ASMENINIO ARCHYVO

yra savotiški aktoriai. Ar teatralizuotas kūrinys buvo kuriamas specialiai jiems?

Taip, jau kūrimo procese žinojau, kas bus atlikėjai, ir į tai atsižvelgiau. Džiugu, kad visi muzikantai lengvai pasidavė teatriniam žaidimams ir muzikėčių pokštams, per repeticijas nestokojo siūlymų. Ši nestandartinė sudėtis susilipdė pakvietus kolegas ir draugus, su kuriais jau anksčiau sėkmingai esu bendradarbiavęs. Ypač džiaugiuosi Andriumi Bialobžeskiu, jis ne tik puikus aktorius, bet ir gerai skaito natas, kas yra būtina atliekant šį kūrinį. Skaitovo partija yra tiksliai fiksuota partitūroje, tad ir teatrinė improvizacija joje turi išsistiekti.

Labai didelė dalis Lietuvos publikos tave pažįsta kaip vaikų operų kūrėją – „Bulvinė pasaka“ (apdovanota „Auksiniu scenos kryžiumi“), „Makaronų opera“ (nominuota „Auksiniam scenos kryžiui“), o gruodžio 9 d. Klaipėdos muzikiniame teatre numatoma „Žvaigždžių operos“ premjera. Kas inspiruoja kurti vaikams? Kokias aktualijas (vaikų ar suaugusiųjų) stengiesi perteikti šiame žanre?

Manau, kad šios operos skirtos visai šeimai – jose savo aktualijų ras ir vaikai, ir suaugę. Bet turbūt ne aktualijos esmė. Svarbiau atverti platesnius klausimus ir problemas, kurios yra bendros ir vaikams, ir suaugusiems. O kurti vaikams mane inspiruoja galimybė nesilaikyti suaugusiųjų pasaulio logikos, viską grįsti fantazija ir žaisme, kitaip sakant, laisvės čia galbūt yra daugiau, bent jau suaugusiam taip dažnai atrodo...

Neseniai grįžai iš JAV, Rod Ailando koledžo, kur pusmetį stažavausi ir dėstei. Kokia tai buvo patirtis? Kas, žvelgiant bendru kultūriniu rakursu, tave ten nustebino? Ir ko per tiek laiko spėjai pasiilgti Lietuvoje?

Taip, pagal JAV vyriausybės „Fulbright“ akademinių mainų programą visą šių metų pusmetį

praleidau Rod Ailando koledže, kur stažavausi kino muzikos srityje. Labai džiaugiuosi šia galimybe, vertinu įgytą patirtį ir kaip pedagogas, ir kaip kūrėjas. Labai įdomu, kad teorinė kino muzikos mintis labiausiai telkiasi rytinės JAV pakrantės universitetuose, nors pati kino industrija – vakarinėje, Holivude. Žvelgiant bendriau, pirmiausia nustebino Amerikos dydžiai, tiek rinkos, tiek ir šiaip kasdieniai – automobilių, maisto porcijų kavinėse, drabužių ir pan., taip pat amerikietiškas praktiškumas ir paprastumas, būdingas bendravimui, aprangai, profesinėje srityje. JAV kur kas daugiau atsakomybės paliekama pačiam asmeniui, valstybė mažiau reguliuoja savo piliečių gyvenimą negu Europoje. Bet ir atsakomybė už savo klaidas yra kur kas didesnė, mačiau ir didelę socialinę atskirtį. Nors Amerika yra vakarietiškos kultūros dalis, ji, lyginant su Europa, ko gero, turi daugiau skirtumų nei panašumų. Kaip žiūrėsi, tiesa ta, kad Europai Amerikos reikia labiau, nei Amerikai Europos. Žiūrint iš ten, visa Europa atrodo tokia nedidelė, ką jau kalbėt apie Lietuvą, kuriai reikia stebuklo, kad pajėgtų neištirpti pasaulio vandenyne. O kad mes išliktume, viena yra aišku – mums patiems turi reikėti Lietuvos. Tada jos reikės ir kitiems.

Ką tik tapai valstybinio pučiamųjų orkestro „Trimitas“ vadovu. Žinoma, smalsu, kaip ši kolektyvą matei anksčiau iš šalies? Ir kokias kūrybines idėjas jau kirba įgyvendinti?

„Trimitą“ mačiau ir matau kaip labai profesionalų kolektyvą, gebantį atlikti pačią sudėtingiausią įvairių stilių muziką. Matyčiau ir toliau jį judantį šia linkme, besiimančį ambicingų partitūrų ir griauinantį vis dar gajų stereotipą, kad pučiamųjų orkestrų muzika skirta tik gatvėse žygiuojantiems ar valstybės svečius oro uostuose pasitinkantiems muzikantams.

Dėkoju už pokalbį.

KALBINO IR PARENGĖ
LAIMUTĖ LIGEIKAITĖ

Pradžioje buvo... šviesa?

Meno ir mokslo laboratorijos spektaklis „Errorai“

KAMILĖ PIRŠTELYTĖ

Visai neseniai, spalio 26 d., „Meno forte“ įvyko paskutinės Meno ir mokslo laboratorijos sukurtos triologijos dalies premjera. Spektaklio „Errorai“ kūrybinė grupė vyksmą pradėjo konceptualia, visus pasaulio pokyčius lėmusia abejone – kas buvo pradžioje? Pradžioje negalėjo būti žodis, mat žodžiui reikalinga mintis, o šiai – sąmonė. Taigi kažkas turėjo būti ir prieš žodį, ir prieš mintį. Galbūt šviesa – Didysis sprogimas, lėmęs mūsų visatos atsiradimą? Režisierius Paulius Markevičius, dramaturgas Justas Tertelis ir visa menininkų komanda nusprendė leisti į savotišką visų įvykių pradžios tyrimą, kurio pamatine hipoteze tapo pasikartojančios klaidos, o gal *paklaidos* teorija. Empiriniam pagrindimui jie pasitelkė realius istorinius, revoliucinius atsitiktinumus, nulemtus netyčinių žmonijos klaidų, amžiams pakeitusių pasaulio suvokimą. Ar hipotezė pasitvirtino? Kiek rasta klaidų?

Menas ir mokslas – rodos, tokie pat skirtingi dėmenys kaip religija ir mokslas. Vis dėlto visos šios sritys susijusios kur kas labiau, nei iš pirmo žvilgsnio gali pasirodyti. Prieš daugybę tūkstančių metų pirmųjų žmonės stebėjo tas pačias žvaigždes ir dėl pareidolijos – gebėjimo atpažinti struktūras – pamatydavo kitokius vaizdinius, kurie lemdavo kultūrinius, mitologinius skirtumus. Šis gebėjimas per daugybę evoliucijos amžių stiprėjo, leido atskirti medžiomamus gyvūnus nuo tų, kurie gali sumedžioti mus pačius.

Dangaus kūnai skatino kurti pasakojimus. Pavyzdžiui, Tauro žvaigždynė esantis Sietyno žvaigždžių spiečius žmoniją padalijo į skirtingas tautas su savomis kultūromis: senovės lietuvių dainose šios spiečių sudarančios žvaigždės buvo personifikuotos ir vadinamos „broleliu“, visai panašiai kaip indų legendoje, kurioje septyni broliai, prabudinti stebuklingos melodijos, pakilo į dangų. O Šiaurės Amerikos gentys spiečių regėjo kaip nuo lokių bėgančias mergeles, senovės graikai – kaip Atlanto dukteris, sprunkančias nuo medžiotojo Oriono. Skirtingos tautos savo mitus ir religines dogmas pritaikė menui – ritualams ir iš to kilusiam teatrui, juodafigūrei ir raudonfigūrei keramikai, epinėms poemoms ir poezijai. Pagaliau dailėi, iliustratyviais vaizdiniais turėjusiai išmokyti beraščius mitologinių bei religinių istorijų.

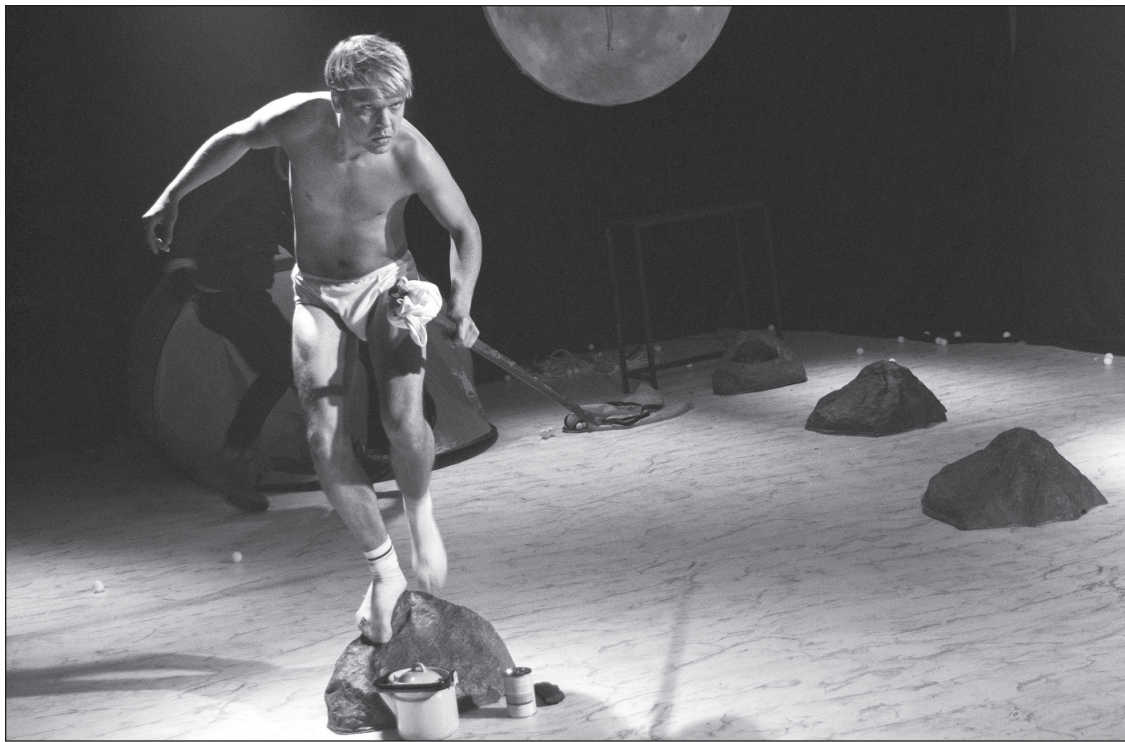
Tarsi iliustruojant šį žmonijos etapą, kai dangus ir už jo slypinti visata individui keldavo pagarbų nerimą, baimę ir įkyrų smalsumą, „Errorų“ spektaklis prasideda

mizanscena, kurioje žmogus, stovyklaujantis atokioje gamtoje, žvelgia į dangų apgaubusį nakties šydą ir apie kažką nenutrūkstamai mąsto. Į šiuolaikinį apdarą įvilktas veikėjas – Žanas Buridanas, mokslininkas, kadaise gyvenęs renesansinėje Prancūzijoje (Simonas Dovidaukas). Vis dėlto Žanas Buridanas žiūrovui iki galo taip ir nėra atskleidžiamas, paliekant savotišką interpretacijų laisvę: ar visas spektaklis vyksta vieno iš pagrindinių veikėjų galvoje, ar tai tėra istorinių asmenybių susitikimo iliuzija anapusinėje laiko ir erdvės stotelėje. Tiesa, „vieno iš veikėjų“ miniu neatsitiktinai. Spektaklis sudarytas iš trijų atskirų linijų – jau

lėmė fotografijos atsiradimą. Besivystančios technologinės naujovės, Sigmundo Freudo sąmonės atradimas įkvėpė ištisas modernizmo dailininkų kartas, paskelbusias avangardinius manifestus. Taigi gamtos dėsniai bei realybę iššifravę mokslo atradimai pastaruosius kelis šimtmečius menininkus traukė savo paslaptimi, skatino gilintis ne tik į mus supančią aplinką, bet ir į savo vidinį pasaulį – sapnus, nuojautas, patirtis. Kas aš? Ko dar mes nežinome? Kas dar slypi už realybės, kuri laukia savo atradėjo, genijaus, pakeisiančio mūsų pasaulio supratimą?

Vis dėlto Lietuvos meno diskurse dar neteko matyti tiek teminio

pirmykščio žmogaus lazdoje, mėnulio pilnaties, kaip palydovinės antenos, motyvą, teniso rutulius, suponuojančius galaktines planetas, Budos biustą, žadinantį nuolatos besisukančios istorijos, būties cikliškumo nuojautas, skirtingų šviesų bei šnabždančių balsų junginį, sekundžių tikslumu surežisuotą sklandžią ir lengvą scenų kaitą... Viskas spektaklyje kūrė atmosferą, leidžiančią žiūrovams įsijausti į intelektualinę dramą su komedijos intarpais. Tertelio pjesėje netrūko literatūriškai sėkmingų monologų, filosofinių aliuzijų bei įkvepiančių palyginimų. Nors gana sudėtinga atskirti, kur baigiasi dramaturgo vaidmuo ir prasideda

Gediminas Rimeika spektaklyje „Errorai“

R. DAVIDONIO NUOTR.

minėto Žano, futuristinių merginų (Milda Noreikaitė, Marija Petavičiūtė), pasakojančių apie tikrus atradimus, padarytus per klaidą, ir Tomo Edisono istorijos (Gediminas Rimeika). Visas šias linijas jungia ne tik šiek tiek siurrealus, strikinėjantį „soumeną“ primenantis pasakotojas (Laurynas Jurgelis), bet ir ta pati mintis apie natūralią neišvengiamybę klysti bei paklaidos mįslingumą. Juk būtent per klaidą gimė naujos galimybės – gyvybė, struktūros, išradimai.

Prigimtinė žmogaus duotybė – nuolatos ieškoti. Vaikas, pradėjęs kalbėti, išmoksta pirmus du klausimus: *kas tai?* ir *kodėl?* Gamtos dėsniai ir mitologija visais laikais viliojo mokslininkus ginčyti viešumoje teigiamas tiesas, ieškoti slaptų reikšmių, bandyti iššifruoti miglotą realybę. Isaacas Newtonas, daugybę metų skyręs alchemijai ir Biblijos tyrinėjimui, atrado traukos dėsnį ir padėjo klasikinės mechanikos pagrindus, o Williamo Herschelio žvaigždžių ir šviesos tyrinėjimai

mokslo ir meno bendradarbiavimo, kiek pastaraisiais metais. Postokupacinės traumos, asmeninės patirtys, susietos su kartų istorija, socialiniai ir globaliniai įvykiai – temos, vyraujančios Lietuvos scenoje. Mokslo ir meno sintezė vis dažnesnė jaunosios Lietuvos menininkų kartos darbuose. Šiuo atveju norėtusi pasidžiaugti ne tik Meno ir mokslo laboratorijos iniciatyva, bet ir Justo Tertelio pjese bei Pauliaus Markevičiaus režisūriniiais tyrimais. Karta, užaugusi mokslo klestėjimo laikotarpiu, nebeįsivaizduojanti savo buities be technologinių išradimų, jaučia nostalgiją praeičiai, viltį ir ateities įvykių grėsmę, tačiau, priešingai nei modernistai, kūryboje tyrinėja ne atradimų mechanizmą, o jų priežastis ir pasekmes.

Spektaklyje „Errorai“ esama gražių vietų. Apmąstymai apie visatos pradžią ir Didžiojo sprogimo teoriją, konceptualūs meniniai sprendimai pasitelkiant skirtingas scenografijos priemones ir metaforas – vandens tekėjimo garsus, ugnies žybtelėjimus

režisūrinė interpretacija, Markevičiui teko nemenka užduotis – at-rasti būdą, kaip suvienyti visas dalis į darnų vienetą. Režisieriui pavyko pajungti skirtingas meno sritis ir suverpti medityvių besikeičiančių vaizdinių reginį, leidžiantį labiau įsijausti į scenoje vykstantį veiksmą.

Tačiau, nepaisant pozityvių spektaklio aspektų, stipriam „Errorų“ idėjiniam pamatui pakenkė vietomis mėgėjiška spektaklio raiška. Abejonių sukėlė keletas niuansų. Pavyzdžiui, komiški intarpai, kai per spektaklį dėl neaiškių priežasčių vis išnykstantis ir netikėtai pasirodantis nuolatos susierzinęs Žanas nei iš šio, nei iš to sugalvodavo užvožti pasakotojui, ką tik dėsčiusiam savo rimtus filosofinius apmąstymus. Žanas tai pakeldavo akmens luitą ir trenkdavo juo pasakotojui per galvą, tai išsitraukdavo pistoletą ir kelis kartus šaudavo jam į krūtinę. Renkantis komediją reikėtų gerai pasverti visas rizikas – juk tai vienas sudėtingiausių žanrų. Galbūt taip Žanas bandė įveikti pasakotoją

– savo įkyrų balsą galvoje, tačiau šie intarpai išblaškė rimtį, susikaupimą ir kėlė šiek tiek banaloko komiš-kumo išpūdį. Tiesa, paties Dovidausko vaidyba buvo įtaigi, tačiau trūko aiškesnio suvokimo, kokia jo personažo vieta spektaklyje, bei dažnesnių ir labiau argumentuotų jo pasirodymų. Panašų išpūdį darė ir futuristinių merginų pasirodymai. Nors jos atrodė efektingai, o sprendimas įterpti eiliuotą kalbą spektakliui pridėjo įdomaus klasikinio teatrališkumo, jų epizodai sukėlė sąmyšį bandant įvertinti bendrą spektaklio visumą. Jos harmonijai trukdė paskaitas primenanti poetika. Besidomint nauja mokslo disciplina plūstantis informacijos kiekis suteikia daug įkvėpimo, kuriuo norisi dalintis su kitais. Tačiau šioje vietoje atsiranda rizika tapti arba įkvėpėju, arba per daug įkyriu ir pretenzingu keistuoliu. Gal būtent šio paskaitos ir faktų kratinio išpū-džio kūrybinė komanda ir siekė, bet žiūrint spektaklį ilgainiui tai ėmė varginti, o jį slopino jau anksčiau minėti komiški intarpai.

Akivaizdu, kad kūrybinė komanda pasirinko rizikingesnę kelią, kuriame režisieriui teko didžioji dalis sudėtingo darbo – sujungti tris siužetines linijas ir istorinius faktus taip, kad viskas „suskambėtų“. Nors tiek Tertelio dramaturginis pamatas, tiek Markevičiaus režisūrinės galimybės, be abejonės, kelia susidomėjimą ir skatina didelius lūkesčius dėl ateities, „Errorams“, mano nuomone, pritrūko saik-ingumo ir tos galutinės „razinos“, kuri paskiras dalis organiškai sujungtų į taip lauktą estetinį bei filosofinį sprogimą ir spektakliui, be pas-kaitą iliustruojančių veikėjų, su-teiktų unikalios meninės išraiškos, gyvybingo ir lengvo būties kvėpa-vimo – visai panašiai, kaip redaga-vimas tekstams suteikia literatūri-nio švarumo.

Tačiau tai nereiškia, kad spektaklis patyrė fiasko. Klaidos yra natūrali žmonių ir gamtos gyvavimo dalis. Mūsų skirtumai atsirado dėl DNR mutacijų – atsitiktinių klaidų, kupinų tam tikrų galimybių. Tai, kaip ir mintis, kad visa gyvybė, visata prasidėjo nuo vieno šviesos žybtelėjimo, įkvepia ir kelia daug apmąstymų. Per klaidas ne tik prarandame, bet ir atrandame. Atradimai moko. Nors spektaklyje „Errorai“ esama dvejonės keliančių vietų, tai tik keletas ilgo kelio klaidų, o kūrybinė komanda gražiu, intelektualiu ir meniškai įvairialypiu spektakliu žada daug įdomių reginių ateityje. „Errorų“ veikėjai abejoja meno ir mokslo artumu, veliasi į prieštaringas diskusijas, tačiau fizika ir poezija – kokteilis, kurio norėčiau paragauti darsyk.

Smūgis aguonos grūdu

ATKELTA IŠ 1 PSL.

nesupaprastino Mickevičiaus užmojų, išsaugojo sudėtingiausių temų gausą.

Mickevičius – enciklopedinės išminties poetas. Jis į savo kūrinį galėjo įtraukti ir liaudies dainos ištrauką, ir Goethe’s ar Schillerio eiliuotus tekstus. Ir nors žiūrovai dalį veiksmo „klaidžioja“ tarp skaitymo ir regėjimo, vis dėlto labiausiai surajudino didžiulę grožio pajautą, harmoniją, įkūnyta visose scenose ir išsiskleidžianti viso spektaklio prasmėse. „Vėlinėse“ aiškos meilės, mirties, tėvynės temos, kaip tie skambučiai, pasigirstantys iš visų pusių, nuolat budina mintis ir protą.

Kompozitorius Pawełas Szyman’skis, visą spektaklį pripildęs šmaikščių citatų, dramaturgijai sustiprinti labai aktyviai naudoja pačius netikėčiausius akustinius laukus. Ir kokia grėsmė kyla, kai pasigirsta carinės Rusijos gausmas: lyg iš dangaus aidint mušamiesiems juk lengviau ištarti: „Turim carą kaip galviją, / Jėzus Marija!“

Nekrošiaus režisūra atskleidžia jo šmaikštumą. „Vėlinėse“ viena tokių „iš nieko“ užaugintų scenų – Gustavo-Konrado prisikėlimas. Aplink mirusįjį velniai iš juodų knygų, ant kurių viršelių iš tolo švyti Mickevičiaus ševeliūra, suformuoja antkapį. Iš kapo kyšanti ranka tampa amžinybės simboliu. Čia Nekrošius kuria ne „paminklinę“ atmosferą, o, neabejoju, dažnai patirtą situaciją, kai tie, kurie tave bando užkalti karste, apsisukę prašo autografo. Ir pradžioje lyg pasigirsta Julijaus Slovackio pavardė (su juo po „Vėlinių“ Mickevičius susipyko, nes neigiamai pavaizdavo Augustą Bekių), vėliau vardai susiniveliuoja. Velniams būdinga užantspauduoti svetimą gyvenimą, bet kūrėjams rūpi amžini dalykai. Mickevičiaus tekstas tarytum prilimpa prie Nekrošiaus, ir nebūtina atskirti, kurio skausmas didesnis. Scenoje įvyksta sakralus veiksmas – traškančio vinilo fone ištariama: „Kūrėju aš gimiau <...> / Aš nežinau, iš kur – gal tu esi man davęs / Galingą žvilgsnį, nes kai aš aukštyн žvelgiu / Ir debesų kely regiu / Paukščius keliauninkus plasnojant, / Sparnais vos matomais bemojant, – / Vien tik pažvelgimu juos sulaikyt galiu.“ Ir vėl režisierius iš aukštybių grėsmingai ir kartu šmaikščiai ištaria: „Tak!“ (taip). Muzikai palydint pakeliama tuščia kėdė, nuleidžiant ji paglostoma. Iš pradžių velniai pabučiuoja šventą žodį (tuščia kūrėjo kėdė), vėliau suplėšo ją dengusią baltą skėtetaitę ir it skudurą išmeta.

Nekrošius, skverbdamasis į kūrinio šerdį, kas minutę keičia mizanscenas. Naudojama daug rekvizito, nors spektaklyje vyrauja beveik tuščia erdvė. Personazams kartais prireikia nedidelės spintelės, mažesnio

ar didesnio indo, puoduko ar šautuvo. Atnešti daiktai panaudojami ir išnešami, ir scena vėl lieka tuščia, vėl viskas kuriama iš naujo. Iš daugybės temų užauginamas didžiulis medis, kūrinys ima alsuoti įvairiomis prasmėmis. Vanduo, kėdė, knygos tampa šventi. Spektaklis kalba ne apie žmones, o apie jų mintis, jausmus, skausmą, apie patirtus nušvitimus. Sceninė materija virsta Nekrošiaus metaforomis ir atvirkščiai, materializuojasi kūnai, prieš veidą judanti ranka tampa amžinybės laikrodžio švytuokle, o į upę metamas akmuo – nepakeliamo skausmo gabalu. Tu girdi, tu atpažįsti, nes tas dunksėjimas jau būna pasisėjęs tavo kūne.

Veiksmą žemėje rėmina šimtametės eglės, ženklinančios vartus į vėlių pasaulį. Ribos tarp žemiškojo ir mirusiųjų gyvenimo greit išsitrina. Atrodytų, po juodu audeklu paslepiamos eglės atskiria žemiškąjį gyvenimą nuo mirusiųjų, scena paliekama mirčiai. Taip Nekrošius įžengia į teatro kūrėjo karalystę, patį teatrinį veiksmą prilygindamas mirties akimirkai. Šis trapumas nėra sentimentalus, jis galingas, nes vis prisikelia kaip tos vėlės, nes kūrybos galia – tai atmintis. O ji labai stipri, ji veikia taip pat aktyviai ir nematamai, kaip ir visi mus palikę artimieji. Nekrošius per kūrinį kalbasi su nesančiaisiais, o tiksliau – pats yra nesantis, nes leidžia jiems būti regimiams.

Vėlių gyvenimas – o vėlėmis čia dažnai tampa ir gyvieji – labai linksmas. Scena nusėta apvalių duobių duobučių, o personažai, tarytum šiuolaikinį šokį šokdami, išradingai po sceną lakiodami, tai į jas įgriūva, tai jose trumpam prasmenga. Kartais jie įsigudrina ir su kėde įgriūti, ir trumpai jose pasėdėti... Juk tos duobės – tai jų karseliai, jei ne esami, tai būsimi. Nekrošius dažname savo spektaklyje leidžia pamatuoti ar pasimatuoti gyvenimą. Šį kartą – gyvenimą po gyvenimo. Kad žiūrovams būtų jaučiau, vienoje iš pirmųjų spektaklio scenų salėje uždegama šviesa, o Vėlės nuo avanscenos nušoka į žiūrovų salę, naikindamos ribas, leisdamos suprasti, kad mes ir esame tos eglės, tik jau ne išpieštos, o gyvos, savaip kreivos ir nežinia kada nukertamos.

Nekrošius nesikiša į nužmogėjusių žmonių pasaulį, jam labiau rūpi menu paremti tai, kas subrendę, tai, kame gyvybė alsuoja, tai, kame paukščiai gyvena. Tai nekrošiškas romantizmas, daugelį metų veikiančis ne tik Lietuvos, bet ir visos Europos režisūros braižą. Kartu su savo keliais bičiuliais jis jaučiasi lyg Konrado celėje. Tad jam labai svarbu Burtininko lūpomis paklausti: „Ko gi reikia tau, vėlele, / Kad dangun atrastum kelią?“

Scena iš spektaklio „Vėlinės“

D. MATVEJEVO NUOTR.

Nekrošiaus kūrybos esmė – galimai smogti aguonos grūdu. Šis sceninis antipatosas „perfekcionistiniame“ gyvenime leidžia išgirsti kiekvieną Mickevičiaus mintį. Baltas Aušros vartų maketas tarytum papildo „Dieviškosios komedijos“ Florencijos įvaizdžius ir kartu sakralizuoja Vilniaus vartus, tik režisierius jų neišaukština – jie lieka scenos gilumoje, kaip trumpai išnirusi vizija.

Nuo tų baltų karališkų vartų minčiomis keliauji link Bazilijonų vienuolyno, į kalinio kamerą, kur dabar įrengtas viešbutis... Nekrošius, to net nesiekdamas, atveria begales interpretacijų, nutiesia įvairius minčių tiltus, išpiešia visą Vilniaus žemėlapi, namus, prie kurių ir kuriuose glaudėsi Adomas Mickevičius. Dante jam pasufleravo, ir ši biblinė kelionė tebesitęsia.

Tėvynės tema – bene svarbiausia šiame kūrinyje, kalbant apie ją salėje įžiebiamas ir vis stiprėja šviesa. Tėvynės kančios kunigo Piotro regėjimuose sugretintos su Kristaus kančiomis. Nekrošius jį apauna raudonomis kojineis, uždeda geležinius sparnus ir paleidžia – tik scenos dangus yra juoda tuštuma. Apdovanotas apreiškimo malone, scenoje Piotras tampa nukryžiuotos Lenkijos alegorine vizija.

Poetinių spektaklių nuolat sustiprina įvairių balsų polifonija. „Salonas Varšuvoje“ ar Senatoriaus scena visą kūrinį pripildo daugiabalsio skambesio: žmonės kaip vėlės „pasisėja“ po sceną ir vėl susispiečia, lakioja, žaidžia siurrealistinį golfą, kur vietoj kamuoliukų – lyg stručio kiaušiniai, pažaidus sukrauti ir užkalti dėžėje su užrašu „Na Wilno“. Tik staiga tą visą gaivalą, tas visas bes-tužėvų ir senatorių kalbas nutraukia galinga Komandoro arija iš Mozarto operos „Don Žuanas“, kai Komandoro statula dukters suvedžiotojui ir savo žudikui pranašiskai skelbia

mirtį. Žmonės lekia, krisdami į golfo duobutes, – įvairios miršančiųjų variacijos. Tik Konradui neleidžiama į prarają kristi...

Nekrošius, smelkdamasis į kūrinį, kalba apie „tave“ ir „dabar“. Dažno režisieriaus spektakliuose daug ką gali nuspėti. Nekrošiaus spektakliuose nieko nenuspėsi. Jo kryžiažodžių esmė – paprastumas. Net scenografo Mariaus Nekrošiaus įkūnyta Aukščiausiojo vizija, lem-ties simbolis, kadaise kitapus Neries stovėjęs lentinis dvylikos metrų aukščio Zbigniewo Pronaszko skulptūros „Mickevičius-Pranašas“ maketas. Kūrėjai užuominas ir legendas aplipina garsais, įvairiais režisūriniais junginiais, ir šis potvynio nu-nėštas Vilniaus Pranašas tampa viso spektaklio Pranašu, porą kartų pasirodančiu scenos gilumoje.

Veiksmas scenoje sutelktas žemiausioje erdvinėje sferoje. Aukščiausiomis scenovaizdžio vertikalemis tampa aguonos. Iš pradžių dvi, vėliau – dar dvi, su dar ne-nubyrėjusiais glėžniais lapais. Išsi-barstę aguonų grūdai – tai ramybės nerandančios vėlės. Žmogus kaip aguona – užauga, subręsta ir išsibarsto pavėjui. Todėl aguonos lengvai į sceną įnešamos, paprastai pastatomos, taip lengvai išraunamos – belieka koja užlyginti duobutę, ir žmogaus nelieka nė kvapo.

Paprasto ir kartu mistinio gyvenimo apraiškos, krikščioniškos ir ikikrikščioniškos apeigos spektaklyje perteikiamos ypač jautria Audriaus Jankausko šviesos partitūra. Dažniausiai „šaudydamos“ iš viršaus, jis sceną mejerholdiškai „pjausto“ ir vertikalemis kuria optinę dermę, kurią galima pavadinti atskira šviesų scenografija. Šviesų „durklai“ priminė kai kuriuos Liudo Truikio scenovaizdžius, šviesa per visą spektaklį buvo aktyvi, individualizuota, padėjo sukurti ir pavienių personažų, ir atskirų scenų

dramaturgiją. Jankauskas šviesa niekada neapakina aktoriaus, „iššviesdamas“ žmogų, jis šviesos dramaturgiją sukuria šalia žmogaus, bet tai netrukdo jo pamatyti ir dar geriau suprasti, apie ką jis kalba. Mintis lemia šviesų partitūros režisūrą. O tai įmanoma tik nuo pirmos sekundės gyvenant spektaklio kūrimo procese.

„Matote už lango vėlę? / Kas tu – angelas esi? / Ar gal dievo motinėlė?“ – klausia Burtininkas. Vėlės šoka, pasipuošusios mirusių vaikų drabuželiais, plevėna ore. Nadeždos Gultiajevos kostiumai iš pažiūros santūrūs, tačiau tiksliai perteikia veikėjų esmę. Jie išlaisvina judesį.

Nekrošius nesiekia sukurti įsimintino teatro. Jam svarbu tiesiog kalbėtis su pasauliu. Tai daugiausia lemia tekstas. Kurdamas „Vėlines“ režisierius tarytum parašė Adomo Mickevičiaus lietuvišką istoriją. Paslaptingi miškai, balti yrantys dvarai, ant keturių kampų sėdintys velniai, žmonės, įvairiomis kalbomis mirusiuosius apraudantys, o Vėlinių naktį dvasias regintys... Visa tai – už jutiminės realybės ribų. Grzegorz Małeckio Gustavas, atgimęs Konradu jau ne meilei, o tautai, tarytum nerimstanti siela sugrįžta į Bazilijonų vienuolyną...

Eimunto Nekrošiaus „Vėlinės“ – tai teatro kosmosas, kurį nuo ryto iki vakaro galėtų studijuoti teatro žmonės. Spektaklis primena, kad sustabarėjęs žinojimas užtrenkia duris prieš visai kitą ir kitokį pažinimą. Čia teatrinės kalbos priemonėmis pamėginta atverti tai, kas tūkstančiais žodžių išrašyta kūrinyje, kas dažnai numanoma, bet žodžiais neišsakoma. Šiose „Vėlinėse“ materializuota tai, kas neegzistuoja, – teatro utopija.

DAIVA ŠABASEVIČIENĖ

Lėlių ekspertai

Festivalio „Materia Magica“ svečiai apie Lietuvos lėlių teatro vitriną

VLADA KALPOKAITĖ

Labiausiai šių metų lėlių teatro festivalis „Materia Magica“, gyvuojantis nuo 1997-ųjų (anuomet, tiesa, vadintas „Karakumų asilėliu“), išsiskyrė savo publika: įvairių Lietuvos teatrų spektaklius greta įprastų jaunesnių ar vyresnių žiūrovų stebėjo nemenkas būrys lėlininkų iš įvairiausių šalių – teatrų ir festivalių vadovai, programų kūrėjai, vadybininkai. Manau, kad žmonės (ir lėlės) scenoje turėjo pajusti gana specifinį jų žvilgsnį: suinteresuotą, kolegiškai vertinantį, neretai bandantį dėti spektaklį į savo kontekstus.

Festivalio organizatoriai – Klaipėdos lėlių teatras – šiemet žengė pirmą žingsnį link programinio šalies lėlių teatro pristatymo užsienio ekspertams, ir galima pasakyti, kad žengta plačiai: Vilniaus „Lėlės“, Kauno valstybinio lėlių teatro, Panevėžio lėlių vežimo teatro, Klaipėdos lėlių teatro, „Psilikono teatro“, „Trupės 459“, „Lino lėlių“, Kauno lėlių teatro „Nykštukas“, klounų teatro studijos „Dulidu“, Pojūčių teatro ir Stalo teatro spektaklius žiūrėjo profesionalai iš Jungtinės Karalystės, Kinijos, Japonijos, Izraelio, Vokietijos, Lenkijos, Kroatijos, Šveicarijos, Turkijos, Estijos, Latvijos. Šią rimtą grupę padėjo suburti ne tik Lietuvos lėlininkų tarptautinis įdirbis, bet ir bendradarbiavimas su Lietuvos kultūros instituto Vizitų programa.

Festivalinis gyvenimas neapsiribojo spektaklių peržiūromis: dalyviai turėjo galimybę prisistatyti, diskutuoti apie matytus spektaklius, aptarti būsimą bendradarbiavimą. Kol kas neįmanoma spėti, kokie „Materia Magica“ programos spektakliai pateks į gastrolių maršrutus ar tarptautinių festivalių afišas. Užtat galima įtarti, kad išankstinis įsivaizdavimas, kas yra „lokalu“, įdomu tik vietiniams žiūrovams, ir kas tikrai „pataiko“ į menamą globalią stilistiką, gali stipriai prasilenkti su tikrove. Sudominti gali net spektaklis be vertimo, pasakojantis apie Lietuvos istorijos peripetijas, jeigu jame išryškėja tikras aktorių ryšys su publika ir neverbalinė „materijos magija“. Apie tai festivaliui įpusėjus pasikalbėjome su svečiais iš Kinijos, Jungtinės Karalystės ir Izraelio.

Praminti keliai Kinijoje

Pekine įsikūrusio eksperimentinio teatro „Théâtre du Rêve Expérimental“ įkūrėjas ir režisierius Wang Chong'as Lietuvos scenos meno lauką ištyrė išsamiai: po Klaipėdos festivalio jis peržiūrėjo „Sirenų“ lietuviškąją programą (ir dar spėjo užsukti į Minską).

„Lėlių teatras suaugusiems kaip atskira scenos meno forma Kinijoje kol kas nėra pripažintas. Pavyzdžiui, mano sukurti spektakliai šokiravo

ir publiką, ir teatro bendruomenę. Nepaisant to, aš norėčiau tęsti intelektualaus, politinio, eksperimentinio teatro estetikos paieškas, ar tai būtų lėlių, ar dramos teatras“, – savo interesus įvardijo režisierius.

Prieš viešnagę Klaipėdoje ir Vilniuje jis turėjo gana didelių lūkesčių, kurios suformavo lietuviško teatro patirtys Kinijoje. „Galiu pasakyti, kad mūsų šalies žiūrovai jau neblogai susipažino su Oskaro Koršunovo teatru, matėme ir kitų lietuviškų spektaklių. Publika yra nustebinta ir sužavėta!“ – pripažino režisierius.

Kai kalbėjomės, Wang Chong'as buvo matęs vos porą „Materia Magica“ festivalio spektaklių, bet jau spėjęs rasti jį įkvėpiantį kūrinių – „Trupės 459“ teatrinę instaliaciją vienam žiūrovui „Meile, don't stop“. „Tai yra teatro forma, su kuria nesu anksčiau susidūręs. Visi spektaklio elementai atlikti nepaprastai tiksliai, juose labai daugvaizduotės. Kituose spektakliuose pamačiau labai stiprų ryšį su tradicija – tiek muzikos, tiek daiktinio paveldo. Sakytčiau, festivalio programa yra labai įvairi ir turi ambicijų pristatyti kuo platesnį Lietuvos lėlių teatro spektrą“, – sakė svečias.

Koks, jo manymu, lėlių teatras būtų įdomus Kinijos publikai? „Tikrai žinau, kad Kinijoje yra didžiulis spektaklių, skirtų vaikams, poreikis, ypač spektaklių be teksto. Kaip suprantu, Lietuvoje stiprios fizinio, vizualiojo, lėlių, objektų, muzikinio teatro tradicijos. Manau, būtent tokios formos ar jų kombinacijos tikrai patrauktų jaunuosius Kinijos žiūrovus. Man asmeniškai artimas kūrybiškas, inovatyvus, avangardinis teatras. Tokia teatro kalba puikiai prigyja lėlių teatro scenoje, todėl tikiu, kad mes galime sulaukti ir eksperimentinio lėlių teatro iš Lietuvos. Tikiuosi, jis įkvėps Kinijos lėlių teatro kūrėjus drąsiau eksperimentuoti“, – vy-lėsi Wang Chong'as. Jis neabejoja, kad į tokius spektaklius, kurie nepriklauso teatrinio „mainstreamo“ tradicijai, Kinijoje susirinktų tie žiūrovai, kurie pamėgo pastaruoju metu čia dažnai gastroliuojantį Lietuvos teatrą.

Tradicinio Kinijos lėlių teatro formos pasižymi didžiule įvairove,

Wang Chong festivalyje „Materia Magica“

Matt Wood ir Kerrin Tatman festivalyje „Materia Magica“

D. BIELKAUSKO NUOTRAUKOS

jo šaknys siekia ritualinės kultūros ištakas. „Man labai svarbu tai, kad senovėje lėlių teatras lydėjo žmogų visą jo gyvenimą – ne tik vaikystėje. Labai gaila, bet nėra jokio tradicinio teatro ryšio su šiuolaikine visuomene, su šiuolaikinėmis scenos menų formomis. Tikiu, kad senųjų lėlių teatro formų žinovams tikrai nelengva jas išsaugoti, išlaikyti. Bet manau, kad turi būti būdų šiems senovės turtams išeiti iš muziejų į dabarties pasaulį. Tai nėra lengva, bet jei nieko nedarysime, šios tradicijos išnyks“, – svarstė Wang Chong'as.

„Tamsių“ spektaklių beiėskant

Santūriai, bet ir labai smalsiai lietuviškus lėlių spektaklius Klaipėdoje stebėjo ir du britai iš Niukasl. Kerrinas Tatmanas – tarpdisciplininis menininkas, kompozitorius, multiinstrumentininkas, prodiuseris, teatro kūrėjas, Niukasl lėlių teatro festivalio „Moving Parts“ („Judančios dalys“) meno vadovas ir vienas įkūrėjų, taip pat trupės „Tatwood Puppets“ aktorius ir kompozitorius bei kūrybinis Niukasl fizinio teatro festivalio „Mimical“ vadovas. Pirmasis festivalis labiau orientuojasi į šeimų auditoriją, antrasis ieško vyresnių žiūrovų, nors abiejų renginių programose būna spektaklių ir suaugusiems, ir vaikams.

Mattas Woodas su Tatmanu dalyvauja festivalio „Moving Parts“ veikloje, jie taip pat įkūrė projektą

„Tatwood Puppets“, kurio išskirtinis bruožas – neįprastos lėlės, marionetės ir originali spektaklių muzika. Beje, Woodas yra Niukasl universiteto doktorantas, studijuoja kritinę psichologiją, jo moksliniai interesai apima žmogaus ir kompiuterio sąveiką, skaitmeninių technologijų įtaką seksualumo ir lyties suvokimui. Menininkų atstovaujama Niukasl lėlių, objektų, fizinio teatro scena labiau orientuota į eksperimentinę raišką, tarpdiscipliniškumą, vizualumą.

„Nusprendėme čia atvykti pirmiausia dėl to, kad nieko nežinome apie Lietuvos lėlių teatrą. Tiesą sakant, tik minimaliai kažką galėtume pasakyti ir apie pačią Lietuvą bei jos kultūrą. Mums tai yra nuotykis, kelionė į nežinomą!“ – prisipažino Tatmanas.

„Kai vykstame į tarptautinius festivalius, mus domina spektakliai, kurie yra unikalūs, pasakoja savo istoriją, bet ir turi universalų kodą. Galvodami apie tai, ką galėtume pristatyti savo žiūrovams, įsivaizduojame teatrą, kuris būtų įkvėptas skirtingų tradicijų, kultūrų, bet suprantamas britų auditorijai. Pagrindinis mūsų atrankos kriterijus – spektaklių meninė kokybė. Visada atkreipiame dėmesį į teatrą, kuris kažką daro kitaip, kuris mus nustebina“, – kolegai antrino Woodas.

Svečiai iš Niukasl pripažino, kad jų lėlių teatro vizijai artimesni „tamsesni“, šiuolaikiškos raiškos spektakliai, dėl to labai patiko Vilniaus teatro „Lėlė“ spektaklis „Smėlio žmogus“ (rež. Gintarė Radvilavičiūtė) ir „Psilikono teatro“ „Plaukuota burna“, sukurta Auksės Petrulienės ir Dariaus Petrulio.

Britų lėlininkai susidarė įspūdį, bent iš to, ką buvo spėję pamatyti festivalyje „Materia Magica“, kad Lietuvos lėlių teatro scena yra labai įvairi. „Matėme ir gerų tradicinių spektaklių, ir tokių, kuriuose naudojama daug šiuolaikinių technologijų, žaidžiama su skirtingais formatais, išraiškos priemonėmis“, – pirmąjį įspūdį apie Lietuvą formulo-lavo Tatmanas.

Pajusti šalies skonį

Shaharas Maromas – Jeruzalėje įsikūrusio „The Train Theatre“ (Traukinio teatro) aktorius, režisierius, teatro rengiamo kasmetinio Jeruzalės lėlių teatro festivalio vadovas. Repertuarinis lėlių teatras vaikams prasidėjo nuo 1981-aisiais miesto parke pastatyto traukinio vagono, o šiuo metu „The Train Theatre“ vadinamas šalies lėlių teatro lyderiu. Maromas dar yra įkūręs „Ha'Hanut“ galeriją-teatrą Tel Avive – alternatyvią vizualaus meno ir performansų erdvę su rezidencijų programa. „Aš čia ieškau spektaklio Izraeliui, savo festivaliui!“ – tiesiai šviesiai savo tikslus Klaipėdos lėlių teatro fojė suformulavo Maromas.

Pagrindinė jo vadovaujamo festivalio auditorija – vaikai, įpratę matyti spektaklius su aiškiu naratyvu. „Mūsų publika nėra mačiosi daug spektaklių be žodžių, bet stengiamės įtraukti tokių kūrinių į festivalio programą“, – pasakojo svečias iš Izraelio. Ne mažiau svarbūs kriterijai yra galimybė transportuoti spektaklį, jo mobilumas, techniniai gastrolių organizavimo aspektai, sąnaudos.

Tarptautiniuose festivaliuose jam smalsu pajusti šalies „skonį“, suvokti išskirtines savybes. „Matau, kad jūsų lėlių teatro kūrėjai renkasi labai įvairias išraiškos priemones. Bet man įdomiausia įžiūrėti šalies kultūrą, kurią atskleidžia šie spektakliai: artumą gamtai ir tautos tradicijoms vienuose, aštresnį publicistinį požiūrį į sovietinę praeitį ar dabartį kituose. Į savo festivalį ir norėčiau atsivežti tokį spektaklį, kuris atskleistų, pristatytų jūsų šalies kultūrą. Nuolat kartoju, kad gyvename globalizacijos laikais ir kiekvienas kūrinys turi būti suprantamas visur. Bet juk taip nėra! Unikalumas, nauji, nepažinti dalykai – tai yra svarbiausia“, – tvirtino lėlininkas.

Kankorėžiu per šviesos piešinį

„Potemės“ Fotografijos muziejuje Šiauliuose

AGNĖ NARUŠYTĖ

Su fotografu Giedriumi Liagu susipažinau dar studijuodama Kaune, kokiais 1993 metais, bet susitikome tik vieną kartą jo laboratorijoje kažkur senamiestyje. Jis rodė savo fotografijas, bet kas nufotografuota, neprisimenu, nes atvaizdai vibravo, ribuliavo, eizėjo. Tai man buvo netikėta, nes iki tol buvau mačiusi tik visuotinai pripažintą „reportažinę“ Sutkaus-Rakausko-Macijausko fotografiją, kuri stipriai dramatinavo įvykių tirštą tikrovę. O Liago darbai buvo ir fotografija, ir ne, joje vos matėsi blankus tikrovės pėdsakas, bet vis dėlto jis buvo, tik nuspalvotas, sukarpytas, paverstas tarsi ofortu, tarsi linoraižiniu. Tas prisirišęs neprisirišimas man reikė laisvę eksperimentuoti, žaisti su banaliausia patirtimi, juoktis iš absurdiško rimtumo, nors ir melancholiškai. Tuomet įsidėmėjau ciklą „Monotonija“, kuris man tiksliai nusakė kasdienybės patirtį, kai einant įprastomis gatvėmis žmonės ir pastatai praslenka pasyviai, lyg pro minčių miglą.

Prabėgo pustrčio dešimtmečio. Tikėjauosi tuos darbus pamatyti Liago retrospektyvoje Fotografijos muziejuje Šiauliuose (kuratorė – Ieva Meilutė-Svinkūnienė). Bet ne – atpažinau tik „Monotoniją“ ir kelis kitus vaizdus, 2011 m. matytus parodoje „Zoo fotografija“ Nacionalinėje dailės galerijoje, kur Margarita Matulytė pristatė 9-ąją dešimtmetį Kaune veikusią „Plėšriųjų sekciją“. Visa kita – nematyta. Anotacija Šiaulių parodoje paaiškina, kas galėjo nutikti – Liago atspaudai būdavo vienetiniai, o neturėdamas kur jų dėti, galbūt ir nesulaukęs įvertinimo menininkas juos dažnai sunaikindavo. Liko tik dokumentacija. Kažin kokių fotografinio vaizdo transformacijų dar pamatytume, jei viskas būtų išlikę?

Apie tai mąstau, nes kiekvienas darbas Liagui – eksperimentas. Tarsi jis kaskart svarstytų: kuo dar paveikti atspaudą? Dažais, kalkėmis, aerografu, nagų laku? Tai jau išmėginta. Įjungti kopijavimo aparatą? Irgi galima. Šiurenti varnos plunksna ar brūžinti kankorėžiu, paberti lėšų, pribarstyti klevo sėklų ar kaštonų? Tos keistos priemonės (ir dar daugiau) sukrautos į ryškimo vones, išdėliotas parodoje ant stalo. Ši fotografija veržiasi iš savo apibrėžimo, nes ji atsirado nelaisvės sąlygomis. Kaune, kaip ir Vilniuje, sovietmečiu veikė griežta fotomeno įteisinimo sistema. Lietuvos fotografijos meno draugijos Kauno skyrius buvo skirtas išrinktiesiems, o pradedantieji galėjo pasimokyti amato fotoklube – klausytis

paskaitų, rodyti savo darbus draugijos nariams, kad jų kritika padėtų tobulėti, t.y. fotografuoti ir spausdinti darbus, kaip reikia. Tai veikė teigiamai, kol sistema netapo trukdžiu atsirasti naujam požiūriui į fotografiją.

Į fotoklubą atėjęs septyniolikmetis Liagas turėjo šansų išmokti teisingai fotografuoti, bet jo darbus pamatė Saulius Paukštys ir iškart nusiviliojo į pagrindį. Tai ir buvo alternatyvi jaunųjų fotografų „Plėšriųjų sekcija“, kuriai vadovavo Arūnas Kulikauskas. Pirmas įspūdis labai svarbus: „Iš pradžių nesuvokiau, kas iš tiesų vyksta, tačiau vėliau pajutau priešingą fotoklubui atmosferą. „Pogrindyje“ dvelkė laisvė, nebuvo protingų veidų, šurmulioavo mano metų žmonės, kažkas kampe rūkė. Arūno laboratorijoje fotografija visiems buvo kaip išraiškos priemonė, turinti filosofinę prasmę. Viršuje kalbos virė tik apie fotografiją, apie tai, kokia ji turėtų būti, kas iš narių ar kandidatų ją sukūrė gražiai, o kam to padaryti nepavyko. Fotografiją jie suvokė kaip laiką fiksuojantį dokumentą. Todėl „pogrindyje“ skleistas požiūris man, kaip jaunam žmogui, kuris nori pasakyti kažką daugiau, tiko labiau. Jokio susipriešinimo nebuvo. Tiesiog buvo fotografija, kuri man kalbėjo, ir fotografija, kuri tylėjo.“ (*Kauno avangardinė fotografija: paskutinis sovietmečio dešimtmetis*, 2014, p. 137)

Šiame pasakojime perskaitau keturias tezes, formuojančias paties Liago kūrybą: fotografija yra laisvė; fotografija yra laiko dokumentas; fotografija turi filosofinę prasmę; fotografija kalba arba tyli.

Fotografija yra laisvė. Su negatyvu ir su atspaudu galima daryti bet ką. Juk tikrovės vaizdas, užsifiksavęs šviesai jautrioje emulsijoje, yra tik pretekstas, tik šešėlis, kurį gali perdirbti, kaip nori, tik paviršius tavo ženklams. Tokią fotografiją Liagas rado „pogrindyje“, kur su ja jau įsismaginę žaidė ne tik Kulikauskas ir Paukštys, bet ir Gintautas Stulgaitis, Gintaras Jaronis, Visvaldas Dragūnas, Robertas Kanys. Tačiau ir jie neatsirado iš niekur. Vilniuje Alfonsas Budvytis jau nuo 9-ojo dešimtmečio pradžios mirkė atspaudus chemikaluose stengdamasis išgauti ryškias spalvas, Vitas Luckus iš senų ir naujų fotografijų kūrė naujus pasakojimus nevengdamas ką nors pripiešti, net griežtasis estetas Remigijus Pačėsa raudonais dryželiais papuošė skudurinės lėlės kojines, Vytautas Balčytis atspausdindavo kelis gretimus kadrus su visa perforacija, o kiek vėliau Remigijus Treigys Klaipėdoje pradėjo braižyti negatyvus.

Bet Liagas išsiskiria tuo, kad jis yra nuosekliausiai laisvas, net pats

nuo savęs – neatradęs garantuoto metodo, tad ir nekartojantis klišių. Kartais jis perdirba kolegų motyvus: jo alijošiaus lapai rangosi ant tikrų tapetų, dekoruotų rytietiškai susiraižiusia augalija, jo kaktusą nukrečia violetinis šurpas, pakelėje pastebėti kelio ženklai pabrėžtinai nieko nebereiskia, krikštai slepiasi spalvų tankmėje, iš kurios vaizdas mėgina išsiveržti. Bet niekur nemačiau, kad laivo šešėlį taip tvarkingai paskandintų vaikiškai išvingiuotų bangų „Tvanas“ arba kad „Muitinės namo gyventojai“ prabėgtų kaip vaiduokliški siluetai, išraižyti miesto tarpdurių begalinėje perspektyvoje. Kartais visas Liago fotografijos paviršius tyvuliuoja nardindamas kažką matytą į užmarštį. Ant pritemdytų pastatų atsiranda raidės, tarsi neoninė reklama, bet iš tiesų – ant vaizdo uždėti trafaretai. Jie man primena fotografijos priešistorę, XVIII a. pradžią, kai vokiečių fizikas Johannas Heinrichas Schulze ant sidabro nitrato pripildytų butelių vyniojo popierių su iškirptomis raidėmis, o paskui jį nuėmęs stebėjo, kaip tas paslaptingas šviesos raštas tarsi plaukioja ir pamažu nyksta tamsėjančioje masėje. Nežinia ką kalbėjo Schulze's buteliai, o Liago miestas 1986 m. skanduoja abėcėlę: KKKK LLLL MMMM NNNN OOOO. Iš pradžių – kaip rikiuotėje, paskui įsimaišo skaičiai ir tvarka suyra, kalba virsta triukšmu, pro nebeįskaitomų ženklagalių spiečius jau skverbiasi vaizdas.

Dar Liagui įdomus pats fotografijos daiktiskumas (kaip, beje, ir Kulikauskui, verčiančiam skardines ir medgalius „fotoobjektais“). Parodoje viena neryški, regis, pakelės fotografija tarsi kūnas paguldyta į medinį karstelį. Šalia – serija senų nuotraukų, nufotografuotų kartu su daiktais: medaliu, žaisliuku eglutei, akmenėliais, laikrodžio mechanizmu. Cikle „Požiūris į senovinę fotografiją“ Luckus senas nuotraukas naudojo kaip vaizdų archyvą, kuriame galima perskaičiuoti praeities fotografinės kultūros kodus. Liago pasirinktos nuotraukos atrodo asmeniškos, paimtos iš šeimos albumo, daugiau prisiminimai. Čia jau metas prisiminti antrąją tezę, kad fotografija *yra laiko dokumentas*. Ji net banali. Bet nuotraukose išsaugotas liudijimas „tai buvo“ taip paveikė Roland'ą Barthes'ą, kad jis parašė knygą „Camera lucida“. Nebepasiekiama, bet tikra nufotografuotų žmonių esatis praityje pradūrė jo mokslinę ramybę kaip beprotiškas „nesukalbamas“: „tai ten buvo, tačiau iškart buvo atskirta; tai buvo absoliučiai, nenuginčijamai čia, tačiau jau atidėta. Visa tai ir reiškia veiksmazodis *intersum*.“ (Vilnius, *Kitos knygos*, 2012, p. 94)

Ištraukdamas iš albumo kelias asmenines nuotraukas Liagas kalbasi su Barthes'u. Jei skaitytume pastarojo tekstą paraidžiui, „tai buvo“ galioja ir nufotografuotam žaisliukui, ir antrąkart perfotografuotai nuotraukai, kurioje vaikas kartu su tėvu kabina žaisliukus ant eglutės. Tačiau kone apčiuopiamas daikto trimatiškumas pabrėžia nuotraukos plokštumą, todėl daiktas atsiskiria kaip „dabar“ patirtis nuo fotografijos kaip nebe tokio raiškaus prisiminimo. Žaisliukas mums ne buvo, bet yra, jis guli kaip suvenyras kur nors ant komodos greta tos nuotraukos, kuri nuo to dar labiau pasensta ir liudija mirtį. Atrodo, kad pūpsantis daikto medžiagiškumas

išryškino jos vidinį prieštaravimą. Viena vertus, per fotografiją tikrovė kopijuoja pati save, taigi nuotraukos yra jos, tarsi kokios būtybės, savireprodukcijos. Tai žavėjo su cheminėmis medžiagomis eksperimentavusius išradėjus, kurie stebėjosi atrodė kaip „magai“. Kita vertus, *foto-grafija* yra šviesos piešinys – taigi kūrinys, ne kopija. Šie du fotografijos aspektai prieštarauja vienas kitam: arba gamta pati save kopijuoja, arba žmogus piešia pasitelkęs fizinę substanciją – šviesą – kaip priemonę paviršiuje ženklams brėžti, šešeliams tušuoti (kartais Liagas piešia fotochemija tiesiai ant popieriaus, be jokių aparatų). Batchenui šis prieštaravimas yra

Giedrius Liagas, „Albumas“, I. 1995 m.

sugeria ilgesnį laiko trukmę nei plokščia nuotrauka, jo tąsus blizgantis paviršius sumaumoja atskiras patirtis į vieną masę. Nuotrauka to negali padaryti, ji ant atminties sienos „prikala“ iš konteksto ištrauktą akimirką. Tačiau ir ji, anot fotografijos teoretiko Geoffrey Batcheno, „gali dabartį ir praeitį suvesti į vieną žiūrėjimo patirtį, gali suklostyti laiką atgal ant jo paties“. (*Burning with Desire. The Conception of Photography*, The MIT Press, 1999, p. 135.)

Tuomet visi Liago darbai turi trigubą dugną. Jo prikurti paviršiai atsiskiria nuo nufotografuotos tikrovės, jau savaime laiko klostės, ir tyvuliuoja virš jos, ją nutolina kaip prisiminimą, jau paveiktą entropijos. Tas yrantis, besiskaidantis, susijaukęs tikrovės fragmentas atpasakojamas kaip patirtis, kuriai suteikiama nauja prasmė. Liagas taip ir sako: „Tai, ką darau, yra daiktų, reikšmių, minčių, jausmų nuotraukos. Jos, kaip laišukai, yra pakankamai dokumentalios ir kartu literatūriškos.“ Laiškas yra atskleidžiantis ir slepiantis egodokumentas, kuriame tikrovės patirtis atsiranda kaip „aš“ priemaiša.

Bet Liagui fotografija dar ir *turi filosofinę prasmę*. Tyrinėdamas fotografijos ištakas Batchenas

gražus. Automatizmo ir sąmoningos pastangos, tikrumo ir išmonės susiliejimas į vieną vaizdą, gamtos, kaip „subjekto“, derybos su žmogiškuoju subjektu jį skaldo kaip Jacques'o Derrida skirsmas, neleidžiantis nusistovėti prasmei. Kurdamas Liagas eksperimentuoja su tuo fotografijos, įstrigusios tarp natūros ir kultūros, dvilypumu. Natūra pasirodo kaip efemeriškas patirties sluoksnius, kurį galima paslinkti ar nutrinti, bet nevisiškai. Jos reikia kaip ekrano, kuriame projektuojamos mūsų mintys ir vizijos – kitaip jos paprasčiausiai išsisklaidytų.

Tuomet *fotografija kalba arba tyli*. Kai jos ištarmė iškart perskaitoma, nes akivaizdų gestą dar kartą paaiškina pavadinimas, ji Liagui tyli. Tokių vaizdų jis vengia. Kai fotografijos neįmanoma išaiškinti, nes joje užkoduotas skirsmas trukdo apriboti reikšmių lauką, tada ji kalba. Kitaip tariant, fotografija kalba tuomet, kai ji nieko aiškiai nesako – kai tyli. Šį paradoksą Liagas mėgina sukelti kiekvienu vaizdu burdamas iš kasdieniško pastebėjimo, gamtos ir fotochemijos tirščių.

Paroda veikė iki lapkričio 4 d.

Realistas ir avangardistas

Menininkai Witkiewicziai parodoje „Angelas ir sūnus“ Nacionaliniame M.K. Čiurlionio dailės muziejuje

RASA ŽUKIENĖ

Lenkų muziejininkai iš Tatrų muziejaus Zakopanėje Kaune pristato parodą „Angelas ir sūnus. Witkiewicziai Zakopanėje ir Lietuvoje“. Negalėtume teigti, kad šie du dailininkai, tėvas Stanisławas (1851–1915) ir sūnus Stanisławas Ignacas (1885–1939), yra visiškai nepažįstami Lietuvos inteligentiškajai publikai. Tėvas prisimenamas visada, vos prireikus apibūdinti liaudiškąjį Zakopanės stilių. Lietuvos mene ir architektūroje esama nemažai Zakopanės stiliaus atgarsių, šiuo stiliumi žavėjosi Petras Rimša, Antanas Žmuidzinavičius. Sūnaus Stanisławo Ignaco Witkiewicziaus-Witkacio (toliau tekste – tik Ignacy Witkacy) avangardine kūryba senokai žavisi Lietuvos dailės, fotografijos, teatro žinovai.

Ir vis dėlto paroda „Angelas ir sūnus“ Lietuvos žiūrovui atskleidžia labai daug naujo ir įdomaus apie šiuos du iškilius Lenkijos menininkus. Kuratorius Stefanus Okołowiczius į parodos herojus pažvelgė labai įdomiu kampu – jis sukūrė šiltą ir kartu intelektualų pasakojimą apie tėvą ir sūnų, du iškilius kūrėjus, nuolat palaikiusius tarpusavio dialogą. Parodos pavadinimas „Angelas ir sūnus“ intriguoja, iš pirmo žvilgsnio atrodo tiesiog sunkiai įmanomas. Bet, pasirodo, tai buvo tėvo ir sūnaus susigalvota frazė, kaip sąmojingas jų parašas naudota laiškuose, tad ji puikiai dera su parodos idėja.

Parodoje Nacionaliniame M.K. Čiurlionio dailės muziejuje pristatyta abiejų dailininkų tapyba, piešiniai, parengtas išsamus ir patrauklus katalogas lietuvių kalba, rodomas lietuviškai įgarsintas filmas apie menininkus, sukurtas specialiai šiai parodai. Žavi nuosekliai atliktas kuratoriaus Stefano Okołowicziaus ir kitų Zakopanės muziejininkų darbas. Pavarčius katalogą paaiškėja, kad šis projektas yra Adomo Mickevičiaus instituto kuruojamos tarptautinės kultūrinės programos „Polska 100“ dalis. Galima pasidžiaugti protingu kultūros strategų sprendimu finansuoti projektą, susijusį ne tik su Lenkija, bet ir su Lietuva, svarbų abiejų šalių kultūrai. Kuriegi Lietuvos šimtmečiui parengti kultūros istorijos renginiai kokybe galėtų lygiuotis su šiuo, labai sunku atsakyti. Nebent meno tyros mokslininkų įvykdytas „Optimizmo architektūros“ projektas (kuratoriai Marija Drėmaitė, Giedrė Jankevičiūtė, Vaidas Petrulis), parodytas jau daugelyje Europos šalių ir šiuo metu demonstruojamas Kaune.

Paroda „Angelas ir sūnus“ Nacionaliniame M.K. Čiurlionio dailės muziejuje atrodo jauki ir kamerinė.

Gana pretenzinga juoda ir įstiklinta mažosios salės erdvė šiai parodai atrodo pati tinkamiausia, tarsi tai būtų šiuolaikiškas kolekcijų kabinetas. Netikėtai gerai jame „suskamba“ ir preciziški senojo Witkiewicziaus piešiniai, nedidelių formatų, tauriai įrėminti jo tapybos darbai, ir jau nojo Ignaco ryškiaspalvės drobės bei pastelės. Parodos eksponatai pasakoja apie XIX a. pabaigos ir XX a. pradžios Lenkijos meno aktualijas, apie dinamišką meno kaitą

guvi, bus kas bus, kas ir turi būti... Ir vis dėlto sūnus Ignacas vėliau ryžosi nutraukti natūraliąją buvimo šioje žemėje grandinę. Kai tėvas jau buvo miręs, o Lenkija užpulta nacistinės Vokietijos (1939), Ignacas nusižudė. Tai įvyko rugsėjo viduryje, dieną po to, kai į Lenkiją įžengė Raudonoji armija. Kaip aiškėja iš laiško draugui, savižudybė Witkaciui atrodė kaip vienintelė garbinga išeitis.

Jo filosofiniai apmąstymai, meno pabaigos nuojauta, eksperimentai

paauglystę praleido Lenkijos menų sostinėje Zakopanėje. Vienus metus studijavo tapybą Krokuvos dailių menų akademijoje, keliavo po Vakarų Europą. Pasivadino Witkaciu, idant jo, studijuojančio tapybą, niekas nepainiotų su garsiuoju tėvu. Nors ir studijavęs meną, Witkacy nepretendavo būti vien dailininku. Jis rašė esė apie tapybą, kūrė pjeses teatrui, romanus. Buvo filosofas, todėl jo požiūris į meną artimai siejosi su asmenine pasaulėžiūra,

kad meno pabaiga neišvengiama. Savo filosofavimais ir teorine mintimi Witkacis pasmerkė myriop save, kaip tapytoją, bet praktiškai, kaip anuomet rašė Stefanus Szumanas, tapytojui gyvybinių jėgų tik padvigubėjo.

Witkacio kūrybinėje biografi joje įvyksta keistai įdomus posūkis – jis įkuria Varšuvoje portretų firmą, užsakovams siūlo „išlaižytus“ arba „abstrakčius“ portretus. Parodoje eksponuojami vienas natūralistinis ir keli giliai psichologiniai portretai, piešti pastele. Tai nepaprastai įdomūs, impulsyviai atlikti, atrodo, nuo vidinės menininko įtampos sprogstantys moterų ir vyrų portretai. Apžiūrinėjant šias pasteles, akis užkliūva už netrumpų skaičių ir raidžių eilių kuriame nors lakšto krašte. Kas tai? Yra manančių, kad piešdamas portretus Witkacis bandydavo narkotines medžiagas ir, maža to, popieriuje pasižymėdavo, kas vartota. Šios įspūdingos pastelės – ne tik šėlstančios ir savyje neišsitenkančios menininko asmenybės vidinių audrų liudijimai, bet ir naujas žingsnis psichologinio portreto raidoje.

Senasis Stanisławas Witkiewiczius buvo studijavęs Sankt Peterburgo ir Miuncheno dailės akademijose. Kaip tikras XIX a. atstovas, jis visad laikėsi nuomonės, kad vienintelė menininko mokytoja gali būti gamta, jos nuotaikos ir spalvos. Jo menine kalba tapo jausmais spinduliuojantis realizmas. Pasitelkęs precizišką piešinį, lankstų potėpį, įdomų figūrų rakursą, Stanisławas Witkiewiczius sugebėdavo visiškai kasdienes temas paversti nekasdieniais ir įsimintiniais vaizdais. Kaip tik tokios parodoje yra Witkiewicziaus nuta pytos 1863 m. sukilimo scenos, atrodančios tikresnės už fotografiją ir be galo įtaigios.

Stanisławo tėvai, Elvyra Šemiotaitė ir Ignacas Witkiewiczius, gyvendami Pašiaušės dvare, aktyviai dalyvavo 1863 m. sukilime. Būsimasis dailininkas dvylikamečio akimis regėjo tuos įvykius ir sukilėlių nuotaikas. Numalšinus sukilimą, jų dvaras buvo konfiskuotas, o visa šeima ištremta į Sibirą. Po penkerių metų amnestuota šeima apsigyveno Rudaminos dvare Suvalkuose, ten prasidėjo tapytojo kelias. Tapyba jam buvo būdas išsakyti savo pažiūras. Žiūrint į Stanisławo Witkiewicziaus paveikslus matyti, kad jo realizmas kupinas asmeniškų išgyvenimų. Dailininkui buvo svarbu, kad paveikslas žadintų vaizduotę ir jausmus. Vėliau, bendradarbiaudamas su keliais meno žurnalais, tapęs svarbiu dailės

NUKELTA Į 9 PSL.

Parodos vaizdas

nuo realizmo iki avangardo. Šiuose lenkų meno kaitos procesuose tėvas ir sūnus Witkiewicziai suvaidino ypatingą vaidmenį. Pabrėžtas tėvo kūrybos realizmas ir sūnaus meninių nuostatų avangardiškumas. Bet ši paroda nebaugina žiūrovo intelektualiu svoriu, nes ir vaizdinis, ir žodinis pasakojimai nesudėtingi, tikslingi ir paveikūs.

Parenkant eksponatus ir juos papildančius tekstus, nenusprūstama į sentimentalų lėkštumą, nors tai lengvai galėjo atsitikti siekiant atskleisti tėvo ir jo vienturčio sūnaus santykius. Kataloge cituojamas ne vienas išmintingas tėvo laiškas sūnui, miela tai skaityti, ir labai gerai, kad tos mintys netapo sienose išrašytais deklaratyviais tekstais (Lietuvoje jau be saiko naudojamas sprendimas). Tėvo ir sūnaus dvasinis artimumas, bet nebūtinai absoliutus judviejų „sutapimas“, spinduliuoja ir iš fotografijų. Ypač iš tos, kataloge neįdėtos, kurioje sūnus veda per pievas nuo metų naštos jau pakumpusį tėvą. Sūnus – jo atrama, bet Ignaco veide neįstai pareigos sunkumo, jo veido išraiška šioje fotografijoje kažkokia... šėtoniškai

su narkotinėmis medžiagomis piešiant pastelinius portretus jau senokai nevedė į šviesą. Tikriausiai būta gilių psichologinių savižudybės priežasčių. Paskutiniu lašu galėjo tapti ir asmeniniai nesenos praeities prisiminimai. Ignacas 1914–1917 m. buvo tarnavęs dar carinės Rusijos kariuomenėje ir dalyvavęs Pirmojo pasaulinio karo veiksmuose. Minutes prieš ataką jis visada prisiminėdavo kaip baisiausias gyvenime, nors ir buvo gavęs Šv. Onos ordiną už narsą. Karas ir Rusijos revoliucija traumavo menininką ir paveikė daugelį jo idėjų. Witkacis suvokė XX a. istorijos kryptį kaip absoliučiai tragišką ir ilgainiui suformulavo pranašystę: žmonija žengia į „laimę visiems“, į etikos pergalę, kuri paskelbs mirties nuosprendį religijai, filosofijai ir menui. Žmogus taps laimingas, bet neteks to, kas praeityje darė jį didį: „Etika suės Metafiziką“, „Iš galvijų išėjome, galvijais ir tapsime“, – rašė jis. Jo sukurtais „Pasaulio sutvėrimas“ (1921–1922) – išraiškingų formų, spalvinga ir efektinga drobė, bet pasakoja ji apie pasaulio chaosą ir siaubą.

Stanisławas Ignacas Witkiewiczius gimė 1885 m. Varšuvoje. Vaikystę ir

kurią jis analizavo savo pjesėse ir romanuose.

Witkacis daug mąstė apie meno, religijos, filosofijos sąryšius, apie tai, kad XX a. religija bei filosofija nyksta ir tik menas dar lieka vienintele galimybe išreikšti ir numaldyti nerimą, kylantį dėl religijos ir filosofijos mirties. Witkacis sukūrė „Grynosios formos teoriją“. Jos šimtmečiui paminėti skirta ir ši paroda. Pagrindinis teorijos teiginys atrodo paprastas: meno kūrinys – tai Grynoji forma, o jo „tūriniai“ viso labo atsitiktiniai. Grynąja forma jis vadino tokią formą, kuri teikia estetinį pasitenkinimą. Bet jos nesiejo su grožiu, nes grožis „implikuoja patikimo arba nepatikimo“ sąvoką. Savo teorija Witkacis norėjo grąžinti tapybai meno rangą, kurį ji esą buvo praradusi realizmo epochoje. Šioje vietoje reiktų priminti, kad senasis Witkiewiczius (tėvas) buvo ryškus realistinės tapybos atstovas ir dailės kritikas. Sūnaus teorija formavosi jiems diskutuojant tarpusavyje. Nors Witkacis aktyviai propagavo Grynąją formą, apie 1924-uosius atsisakė tapybos aliejiniais dažais. Jis buvo įsitikinęs,

Darželis su išsišakojančiais takais

Donato Jankausko (Duonio) personalinė paroda Klaipėdos galerijoje „si:said“

KRISTINA STANČIENĖ

Šiuolaikinio meno erdvėje „si:said“ veikianti Donato Jankausko (Duonio) paroda „Darželis“ – tarsi improvizuota menininko dirbtuvė, pasitinkanti, atrodytų, atsitiktinai padrikusiais daiktais, darbo įrankiais ir įvairiausiais „gyvuliškais“ arba – „beždžioniškais“, o kartais ir klasikiniiais pavidalais bei jų hibridais. Kartu tai gana didelė asmeninė ekspozicija maždaug po penkerių metų pertraukos, skaičiuojant nuo 2013 m. Vilniaus Šiuolaikinio meno centre pristatyto projekto

„Sekmadienis“. Ji pretenduoja ir į kūrybos retrospektyvą, nes čia aptinkami atpažįstami Duonio personažai, ankstesnių projektų nuotrupos, štai kad ir žodžių žaismu bei archetipiniais ritualais pagrįstas „Marčiurlionis“.

Sentimentalus parodos pavadinimas disonuoja su joje eksponuojamais šiurkščiais skulptūriniais pavidalais, vaikiškų žaislų, atgyvenusių ir dekonstruotų daiktų pamėklėmis. Nors Duonio kūrybai visada buvo itin būdinga (auto)ironija, šįsyk jis lyg ir kreipia mintį į rūpestingai puoselėjamą žemės sklypelį prie namų ar mažų vaikų ugdymo

įstaigą. „Darželio“ metafora – tai nuoroda į menininko „idėjų sodą“, tačiau siejasi ir su pedagogika. Ir čia nėra jokios ironijos – D. Jankauskas yra Vilniaus Justino Vienožinskio dailės mokyklos mokytojas, o parodoje man ne kartą šmėkštelėjo ir jo mokinių darbuose matytos (taigi, mokytojo pasaulėvaizdžio įkvėptos) formos, paviršiai, taip pat ir kai kurie dailės mokymo aplinkos elementai – pavyzdžiui, ant grindų besivoliojanti minkšta Michelangelo Dovydo galvos atlieja su „implantuota“ kažkokio menamo žmogaus protėvio (sniego žmogaus?) fizionomija. Vienaime videointerviu Duonis, šiaip jau ne itin mėgstantis interpretuoti ir aiškinti savo kūrybą, yra sakęs: „Dirbu su vaikais. Mano skulptūros yra vaikams. Mokydamas mokau stebėti.“ Iš tiesų šioje mokykloje skulptūrą bei erdvinio meno disciplinas dėsto geri menininkai (Audrius Novickas, Gediminas Piekuras, Tomas Martišauskis, Arūnas Gudaitis, Džiugas Katinas) ir kiekvieno jų braižas, bendradarbiavimo su mokiniais būdai yra savaip įdomūs. Tačiau Duonio mokymo stilių tarp jų dažnai atpažįstu – jis pagrįstas paradoksu, ironija, formų ir medžiagų kontrastais.

Kaip jungiamieji, atskirus parodos fragmentus suliejantys elementai smarkiai veikia šviesa ir garsas. Pagal Duonio „režisūrą“ paroda turi būti kontempliuojama prieblandoje arba net tamsoje. Ją keistu spalvotu mirgėjimu ekspozicijos pradžioje nušviečia diskotekinė lempa, o priešus tirštą formų sancaupą tolimiausioje salės dalyje žiūrovo žingsnius lydi tarsi iš daiktų, įvairių konstrukcijų vidaus sklindantis stuksenimas – sukeliamas galbūt natūralių gamtos procesų (tirpstančio vandens lašai?), galbūt kažkokio pirmųkščio žmogaus rankų darbo.

Menotyrininkas Kęstutis Šapoka, pristatydamas Duonį Lietuvos tarpdisciplininio meno kūrėjų sąjungos puslapyje, rašo, kad radikalčiai sukarikatūrintas darvinistinis postulatas, jog žmogus kilęs iš beždžionės,

Ekspozicijos fragmentas

liko esminiu, pagrindiniu Duonio teminiu leitmotyvu visą kūrybinį kelią, o jo susikurtame „evoliucijos modelyje“ pirmųkščio žmogaus pasaulis gali gyvuoti lygia greta su civilizuoto žmogaus. Tačiau šioje parodoje atrodo, kad civilizaciją ištinka rimti nemalonumai – žiūrovą pasitinka apverstas šaldytuvas su atvertais viduriais, dujinis lauko šildytuvas deformuota, ištežusia viršutine dalimi, tarsi Salvadora Dali laikrodžiai paveiksle „Atminties pastovumas“, todėl labiau primena organines gamtos formas. Menininko darbo stalas užimtas chaotiškai padrikusių daiktų, o ant žemės išdėlioti pitekanropų (?) portretiniai atvaizdai su tipiška menka viršutine kaukolės dalimi, žema kakta ir atsikišusiu apatiniu žandikauliu. Toliau aptinkame ir į pūstų barokinių formų sintetinių rėmą išpraustą seną televizorių „Šilelis“, rodantį vaizdo trikdžius. Duonis šioje parodoje pažėrė ir tarsi po galingo sprogimo išsibarsčiusių dailių „antikinių“ reliefų fragmentų, atlietų iš tamprios sintetinės medžiagos, vėlgi naudodamas radikalią priešstatą tarp „taurių“, „amžinų“ medžiagų ir šiuolaikinių technologijų, gyvo ir dirbtinio, gamtiško ir iškepto konvejeryje. Štai kad ir celofaniniame maiše (suprask – gimdoje) tūnantis beždžionės „embrionas“. O kai kurios eksponuojamos atplaišos, gabalai, mechanškai atskirti nuo kažkokių didelių formų ar objektų, apskritai sunkiai atpažįstami, lyg iš tikrųjų stebėtume vaizdą po katastrofos, kai plika akimi nebeįmanoma nustatyti pirminės liekanų paskirties.

Į skulptūrinių atvaizdų galeriją įsiterpia ir minkšti žaislai – įvairiausių dydžių ir rūšių beždžionėlės pūkuotos ir glotnios, ilgarankės laipiotojos ir kresnos gorilos ar šimpanzės. Šių mažų niekučių sancaupa pateikiama kuriant scenografinę instaliaciją. Žvelgiant į ją iš priekio, žaislai sulipę ant didžiulių laiptų pakopų, kurių viršuje

grėsmingai stūkso gorilos skulptūra su tiesai iš snukio „augančiu“ medžiu. Tiesa, Duonio „žmonija-beždžionija“, atrodo, kiek pajvairėjo rūšiniu požiūriu – greta protingųjų *homo sapiens* giminaičių – gorilų ir šimpanzių – bei menamų žmogaus protėvių, atstovaujančių tarpinėms evoliucijos grandims, žvelgiant „darviniškai“, parodoje eksponuojama ir spalvinga, brutali mandrilų patino kaukė. Mandrilai (lot. *Mandrillus sphinx*) – šunbeždžionių šeimos primatai, tikri laukinės gamtos vaikai.

Išvartyti, išprievartauti, yrantys technikos artefaktai lyg ir liudija civilizacijos pralaimėjimą, o beždžionių ir pirmųkščių žmonių viešpatavimas – gamtos triumfą arba laiko rato sukimąsi atgal, į istorijos ūkanas. Postapokaliptinio filmo scenarijų primenančią ekspoziciją šiuo požiūriu papildė ir pratęsia piešiniai juodame fone, ypač – negrabūs „rašmenys“, kreivi šleivi vingeliai, lyg būtų mokomasi rašyti ar mėginama atgaivinti vieną svarbiausių civilizacijos sąlygų – rašto sistemą. Tačiau iš pirmo žvilgsnio tiesmuki ir iracionalūs Duonio skulptūriniai hibridai bei rasti artefaktai siejasi su J.L. Borgeso pasakojimu „Sodas su išsišakojančiais takais“, kuriame perteikiama skirtingų laikų begalybės idėja, kai tie patys įvykiai kartojasi nuolat persipindami ir nutoldami. Taip ir Duonio kuriama „beždžionių planeta“ yra savotiškas įvykių (ne)galimybės paveikslas, arba – darželis su išsišakojančiais takais, kurių vieni veda civilizuoto pasaulio pabaigos link, kiti siūlo kompromisinį scenarijų apie tikrovę su vis dar gyvybingais pirmųkščiais atavizmais, sumaniai įvelkamais į civilizacijos apdarą, ir žmogiško mąstymo atšvaitais toli už jos ribų.

Paroda veikia iki lapkričio 23 d.

Ekspozicijos fragmentas

ORGANIZATORIŲ NUOTRAUKOS

ATKELTA IŠ 8 PSL.

kritiku, Witkiewiczus pasisakys už individo nepriklausomybę mene, kalbės apie subjektyvumo svarbą. Žiūrint iš dabarties perspektyvos matyti, kad tokie dailininko svarstymai smarkiai prisidėjo prie naujo požiūrio į meną formavimosi XX a. pradžios Lenkijoje ir netgi prie sūnaus Ignaco vėliau išplėtos Grynsios formos teorijos tezių. Stanisławas Witkiewiczus buvo garsus ir įtakingas lenkų dailės scenos veikėjas, tad tikėtina, kad jo straipsniai buvo pažįstami

ir Čiurlioniui, panašiu laiku gyvenusiam Varšuvoje.

Dar vienas patrauklus šios parodos aspektas yra tai, kad kuratorius pabrėžė Witkiewiczų ryšius su Lietuva. Apie keturis šimtus metų bajorai Witkiewicziai gyveno Žemaitijoje. Šiandien jų giminės šakos nusidriekusioms ir Lenkijoje, ir Lietuvoje. Stanisławas Witkiewiczus bus bene pirmasis menininkas, nutapęs Baltijos jūrą ties Palanga 1884-aisiais. Beje, natūroje jis pasidarydavo tik škicų, o aleijumi tapė tik dirbtuvėje, labiau remdamasis savo fotografine atmintimi, negu natūros eskizais. Plenero metodas dar nebuvo žinomas.

1900–1903 m. jau Ignacas keliavdavo į Lietuvą atostogų, lankydavosi Žemaitijoje ir Saldutiškyje pas tėvo seseris. Apylinkių peizažus ir Aiseto ežerą jis jau tapė plenere, padarė dešimtis darbų. Be to, Ignacas fotografavo vietas, kurias prieš keliolika metų buvo nupiešęs tėvas. Taip avangardistas perėjo realisto keliais. Atrodo, paroda „Angelas ir sūnus“ galėtų turėti tęsinį – tai būtų Lietuvos vaizdai Witkiewiczų piešiniuose ir fotografijose arba Zakopanė lietuvių dailininkų kūryboje.

Paroda veikia iki lapkričio 18 d.

Nenorėjau filmo apie mirtį

„Scanoramos“ premjeros

Programoje „Kertant Europą“ festivalis pristato lenkų režisieriaus Janusza Kondratiuko filmą **„Kaip šuo su kate“** („Jak pies z kotem“, Lenkija, 2018). Tai labai asmenišką filmą, nes Kondratiukas pasakoja apie savo brolių, kurį slaugė kelerius metus, kai šis sunkiai susirgo. Pagrindiniai „Kaip šuo su kate“ veikėjai – pats filmo režisierius, jo brolis, taip pat kino kūrėjas, Lenkijoje vadinamas kultiniu režisieriumi, Andrzejus Kondratiukas ir jo žmona aktorė Iga Cembrzyńska. Juos filme suvaidino Robertas Więckiewiczus, Olgierdas Łukaszewiczus, Aleksandra Konieczna, kuri įsiminė filme „Paskutinė šeima“. „Kaip šuo su kate“ kurtas abiejų brolių namuose, jame taip pat pasirodo filmo autoriaus vaikai, šunys, kaimynai ir tikra meška. Tačiau tai, kad žiūrovai negirdėjo apie brolius ar nematė jų filmų, visai netrukdo. „Kaip šuo su kate“ – universalus pasakojimas apie sudėtingą brolių meilę ir žmogaus laikinumą.

Pateikiame pokalbį su Januszu Kondratiuku, išspausdintų žurnaluose „Kino“ ir „Wysokie Obcasy“, fragmentus. Su režisieriumi kalbėjosi Rafałas Pawłowski ir Krzysztofą Kwiatkowski.

Kadaise sakėte, kad drama kuriama kaire ranka, bet komedija reikalauja matematinio preciziškumo. Kuria ranka kūrėte „Kaip šuo su kate“?

Abiem. Labiausiai galva, bet kad komediją kurti sunkiau – tikra tiesa. Nufilmuoti dramą daug paprasčiau. Tekstas parašytas, aktoriai geriau ar blogiau jį suvaidins, ir viskas. Kuriant komediją reikia turėti omenyje žiūrovų reakcijas. Režisierius privalo žinoti, kada žiūrovas turi susijaudinti, o kada nusijuokti. Svarbios pertraukos tarp žodžių, ilgesnės ar trumpesnės pauzės. Kažkas užduoda kvailą klausimą, kažkas kitas susimąsto, o po akimirkos pasigirsta dar kvailėsnis arba juokingesnis atsakymas. Ir klausimas, ir atsakymas gali būti vienodai juokingi, bet jei atsakymas pasigirs iškart, tai net linksmi žmonės nenusijuoks, nes, pirma, neturės laiko pagaltuoti, antra, atsakymo jie neužfiksuoja ir, trečia, ne tik atsakymas, bet ir atsakančiojo susimąstymas sukelia žiūrovų juoką. Todėl svarbu pauzė. Tačiau ji negali būti pernelyg ilga, nes sukels nuobodulį. Vienų žiūrovų reakcija greita, kitų lėtesnė, tad to negali išmatuoti laikrodžiu, tai reikia jausti.

„Kaip šuo su kate“ galima pavadinti tragikomedija. Ar sunkiau ją buvo parašyti, ar režisuoti?

Vieni vartoja tragifarso sąvoką, dar kiti sako, kad filmas paprasčiausiai yra saldžiai kartus. Šiuo atveju režisuoti buvo sunkiau, nes

neturėjau jokios išankstinės nuostatos, tezės, kurią turiu įgyvendinti filme. Viena vertus, toks formos amorfiškumas suteikia laisvės, kita vertus, gali nuvesti visai ne ten, kur norėjai. Tam tikros disciplinos išsaugojimas reikalauja maksimalaus visos filmavimo grupės atsidavimo. Taip pat ir aktorių. Pirmą kartą filmavimo aikštelėje patyriau, kad žmonės taip susijaudintų. Buvo ir taip, kad po kai kurių scenų filmavimo grupės narių akyse pasirodė ašaros.

„Kaip šuo su kate“ pasakoja apie laiką, kai slaugėte po antro insulto paralyžiuotą brolių. Nenorėjote pakeisti personažų vardų?

Ir taip visi būtų žinoję, kieno tai istorija. Manęs klausia, kodėl filmavau mūsų namuose, užuot pastatęs dekoracijas. Bet aš visada maniau, kad norint kurti kiną, o ne mokyklinį rašinėlį, reikia pasakoti apie tai, ką gerai žinai. Tad kam turėčiau rengti maskaradą?

Kad ir tam, jog klausinėčiau Jus apie filmo veikėjus, o ne apie Jūsų su broliu santykius intymiausiomis gyvenimo akimirkomis.

Manote, kad filmo kūrimą lydi žurnalistų baimė? Regis, dabartiniais laikais žmonės mielai apsiuogina ir už menkus pinigus, tad esu savo laikų didvyris. Jaučiu, kad filmu atsakiau į universalų poreikį. Beveik kiekvienas turėjo arba turės panašių problemų. Lengva pasakyti: „Andrzejus serga, užsiimkime juo“, bet kaip jį pajudinti, nesulaužant jam rankos? Kaip nutempti iki dušo? Paguldyti miegoti? Viso to reikia. Bet nėra jokios valstybės paramos. Niekam tai nerūpi.

Jūs rodote tą mokslą, nesi-baigiančius bandymus ir klaidas. Bet pirmiausia jausmus. Skausmą, kai artimas žmogus gęsta Jūsų akyse. Bejėgiškumą. Pyktį.

Ligonio slaugymas – tai ne seilijimas kaip amerikiečiųškuose filmuose. Prasideda konfliktai, esi priverstas nuolat kovoti su kitu žmogumi, jo užsispyrimu, jo ego. Reikia visame tame rasti sau vietą, kad gyvenimas netaptų karu. Padariau klaidų. Iš pradžių, kai Andrzejus prarasdavo protą, mokiau jį lyg koks mokytojųkštis: „Tai netiesa, tau vaidenasi, nieko panašaus nevyksta.“ Paskui supratau, kad reikia įeiti į tuos jo vaizdinius. Pasistengti treniruoti vaizduotę.

Ar sunku buvo atskirti, kada jis sako savo mintis, o kada kalba jo liga?

Kai pasakodavo, kad naktį atėjo meška ir suplėšė jo palutę, būdavo lengva. Bet kai sakydavo: „Kodėl visą gyvenimą manęs nekenti ir vakar uždarei rūsyje?“ – sunkiau.

Neturiu rūsio, nieko jame nerakinau, bet visada galima įtarti, kad jausmai nuoširdūs, kad tie sakiniai atskleidžia kažkokią vidinę tiesą. Kartu žinojau ir kas vyksta manyje. Žiūrėjau į savo brolių, kuris klejodamas plaukia į alternatyvų pasaulį, ir jaučiau, kad daugiau nebegaliu. Kad kyla noras uždusinti jį pagalve.

Kad būtų lengviau Jums ar jam?

Būtent. Žinoma, galiausiai lieki su mintimi, kad pagaliau liovėsi kentėjės. Žinote, ką? Mūsų pokalbis tampa kapiniškas. O mano filme žmonės ir juokiasi.

Nes filme daug šilumos ir humoro. „Kaip šuo su kate“ prasi-deda Kazachstane, dviejų berniukų arbūzų lauke vaizdais.

Tai pats pirmas mano prisiminimas. Grįžau prie jo, nes asocijuojasi su broliu. Tai buvo vienintelis laikas, kai jis tikrai manimi rūpinosi. Stovėjome tame lauke, buvo siaubingas badas, o už arbūzų vagystę grėsė mirties bausmė. Staiga danguje pasirodė lėktuvas ir pradėjo leisti vis žemiau. Nutūpė, pilotas iššoko, pasiėmė kelis arbūzus, išoko į lėktuvą ir nuskrido.

Ar kalbėjotės su broliu apie praeitį?

Daug, kai jam grįždavo sąmonė. Taip atgavau gabalą šeimos istorijos. Jis gimė septyneriais metais anksčiau, tad daugiau prisiminė. Pinskės tėvas buvo miškininkas, mama – mokytoja. Juos išvežė per pirmą vežimą. Senelis mirė dar traukinyje, o juos išmetė dykvietėje. Andrzejus įsiminė labai gražią taigą. Ten kaip tik bado nebuvo, Hitleris dar nebuvo užpuolęs SSRS. Tačiau juos kankino monotoniškas maistas – tik košė. Tremtiniai po sniegu rasdavo uogų, virė pušų žievės nuovirą. Pavasarį prasidėjo mašalų antplūdis. Todėl Sibire ir nėra ganyklų, nes gyvūnai neištvėria. Žmonės turėjo ištverti.

Jūs gimėte Kazachstane. Ką prisimenate?

Tik tą sceną su arbūzais. Daugiau ir nereikia. Pakanka liudijimo, kad mane amnestavo kaip pilietį, kai buvau trejų. Užtat prisimenu sugrįžimą į Lenkiją. Mėnesį beldėmės traukiniais. Moterys važiavo suplyšusiais vatinukais, nešvarios ir utėlėtos. Maskvoje gavome Lenkijos ambasados paramą. Žinote, ką padarė beprotės prieškarinio ponitės? Nusipirko už tą paramą skrybėlaites su vualiu. Taip ir atvykome į Varšuvą. Bet nenoriu apie tai kalbėti – be reikalo susijaudinu. Kenkia sveikatai. Nežinau, ar lėmė karo patirtis, bet brolio charakteris buvo visiškai kitoks nei mano. Jis tapo despotu, tironu ir aukštos klasės narcizu, ir čia jam labai padėjo grožis. Jis buvo gražuolis, sportiškas, gabus. Man taip nepasisėkė.

„Kaip šuo su kate“

Laukiau jo pagyrimų, bet jis negirdavo. Visada kritikudavo.

Girdėjau, kad Olgierdas Łukaszewiczus ilgai nenorėjo priimti Jūsų siūlymo. Jis nematė savęs vaidinančio Andrzejų.

Tačiau aš neįsivaizdavau nieko kito. Mano brolis iki pabaigos išsaugojo aštrų protą. Jis kalbėjo preciziškai dėliodamas sakinius ne iš pagarbos pašnekovui, bet kad suteiktų tam, ką sako, stilių. Suteiktų įdomią literatūrinę konstrukciją. Isakas Babelis rašė: „Gera padėtas taškas įeina giliau į širdį nei Toledo plieno kinžalas.“ Ir Andrzejus labai tuo rūpinosi. Tad man reikėjo aktoriaus, kuris gebėtų suvaidinti tokį Andrzejų. Bet... Būsiu truputį kiaulė, tačiau ką darysi. Aktoriai dažnai mėgsta gana linksma gyvenimo būdą ir, deja, tai atsispindi jų veide. Akys žiūri, bet neaišku, ką mato, dažniausiai savo atspindį veidrodyje. Olgierdo žvilgsnis išraiškingas, jo kalba taisyklinga, matyti pagarba pašnekovui. Be to, jis žavus žmogus. Sako, kad po keturiasdešimties žmogus veidu moka už visą savo gyvenimą.

O kaip pasirenkamas aktorius savo paties vaidmeniui?

Tai bjaurus dalykas. Bet aš ne tiek ieškojau savęs, kiek rekonstravau brolių. Turėjau būti pilkas žmogelis, kad būtų matyti aiškus skirtumas tarp tų dviejų personažų. Tad Robertui Więckiewiczui teko ypač sunkus uždavinys, nes jis žinojo, kad iš jo vagia vaidmenį: sublizgėti ekrane tuo, kad esi beprotis ar girtuoklis, lengviau nei suvaidinti kažką, kas nėra itin spalvingas ir beprotis.

Iš pradžių norėjote, kad Iga Cembrzyńska vaidintų save.

Tai nepavyko. Jos prisiminimai buvo pernelyg gyvi, pernelyg skausmingi. Juos su broliu siejo tokią, kaip vokiečiai sako, *Hassliebe* – meilės ir neapykantos mišinys. Jie gyveno dviese idealioje homeostazėje, daugiau pasaulio jiems visiškai nereikėjo. Nufilmavome net aktorių bandymus su Iga, bet kiekvienas jos dialogas baigdavosi ašaromis. Nenorėjau kurti filmo apie mirtį,

norėjau tik apie gyvenimą. Todėl pasirinkau Aleksandrą Konieczną. Ji suvaidino Igą nuostabiai.

Vienoje filmo scenoje žurnalistė kreipiasi į Jus, bet pavadina Andrzejumi. Ar tokių klaidų dažnai nutikdavo?

Man tai nuolatinis žaidimo elementas. Įdomu, kad dažniau mano filmai priskiriami Andrzejui, o ne jo filmai man.

Visą gyvenimą vyresnio brolio šešėlyje... Bet, ko gero, taip ir turėjo būti, jei jo pėdomis nusėkėte į kino mokyklą.

Ne jo pėdomis. Andrzejus, ko gero, net nežinojo, kad ten stoju. Bet tikrai jokia būdu manęs neįkalbinėjo ir nepadėjo. Padariau tai dėl gražių merginų, kurios sukiojosi aplink kinematografininkus. Norėjau, kad ir apie mane sukiojotųsi. Galima sakyti, kad tapau režisieriumi iš snobizmo ir kvailumo.

Parodėte filme brolybės, sudėtingo, bet stipraus ryšio jėgą.

Rūpinausi Andrzejumi ne todėl, kad jį mylėjau ar nemylėjau. Paėmiau jį į savo namus iš pareigos jausmo, kad paprasčiausiai taip reikia. Nepalieki giminaičio, brolio, kad mirtų vienas.

Ar Jums atmintyje liko pokalbiai su broliu?

Žinoma. Pamenu, paklausiau, ar ko norėtų, o jis mestelėjo: „Jaunystės ir sveikatos.“ Jis sakė, kad anoje pusėje sužinos, kam visa tai, ir duos ženklą. Kažkas tada įsiterpė: „O jei kitos pusės nėra?“ Jis atsakė: „Tai dar geriau.“ „Kaip šuo su kate“ – ne pasakojimas apie mirtį. Tai filmas apie artimus žmones, kurie neišsikalbėjo iki galo. Mano tėvas svajojo apie kelionę į Paryžių, norėjau jam padovanoti. Bet iš pradžių buvo komunistai, paskui karinė padėtis, galų gale jis jau nebeturėjo jėgų. Paskui išsiskyrė mūsų su broliu keliai. Gal šis filmas man tapo tokiu pokalbiu, kuriam mums su tėvu ir broliu neuteko gyvenimo? Kita vertus, o kam, po paraliais, tada turime amžinybę?

PARENGĖ KORA ROČKIENĖ

Apie politikos mirtį ir negražų meną

Išpūdžiai iš Tarptautinio Leipcigo dokumentinių ir animacinių filmų festivalio

ILONA VITKAUSKAITĖ

Šių metų Tarptautinis Leipcigo dokumentinių ir animacinių filmų festivalis („DOK Leipzig“) dar kartą įrodė, kad problemų dėl tapatybės neturi ir tęsia politiškai angažuoto dokumentinio kino festivalio tradiciją. Spaudos pranešimuose festivalio organizatoriai pabrėžė dabarties politines nuotaikas, socialinio susiskaldymo, rasizmo, populizmo stiprėjimą ir tai, kad istorija kartoja save. Taip pat ir festivalio siekį užčiuopti politines tendencijas Vokietijoje, visoje Europoje bei už jos ribų. Žinoma, lyčių lygybės ir reprezentacijos klausimas taip pat buvo paliestas. Festivalio direktorė Leena Pasanen atidarymo kalboje džiaugėsi įvestos lyčių kvotos rezultatais: net šešis iš devynių Vokietijos filmų konkursinėje programoje sukūrė moterys. Gal todėl nenustebino žiuri sprendimas pagrindinį prizą „Auksinį balandį“ įteikti italės Claudios Tosi filmui **„Aš turėjau svajonę“** („Avevo un sogno“), pasakojančiam apie dvi Italijos politikės idealistes ir politinį šalies pastarojo dešimtmečio klimatą.

Galiu tik sutikti su „Aš turėjau svajonę“ pradžioje girdimu Tosi teiginiu, kad politika lemia kiekvieną mūsų gyvenimo akimirką. Norėtume to ar ne. Taip pat režisierė filme aiškiai sako, kad gyvename pavojingais laikais, kai politiką keičia iškreiptas ir nerimą keliantis populistinis šou. Savo herojes, centro kairiųjų Demokratų

partijos atstoves ir bičiules Manuelą ir Danielą, režisierė filmavo dešimt metų – nuo 2008 m. rinkimų kampanijos ir feministinio judėjimo prieš ilgametį ministrą pirmininką Silvio Berlusconi pradžios iki 2018 m. rinkimų, per kuriuos populistinis euroskeptiškas „Penkių žvaigždučių“ judėjimas surinko balsų daugumą. Pradžioje vedamos draugystės ir politinės aistros, galiausiai filmo herojės tampa privilegijuotos politikų kastos atstovėmis: Manuela – parlamento nare, Daniela – Modenos provincijos tarybos nare. Moterys nori pakeisti savo šalį, tačiau joms tenka susidurti su proziška tikrove – rinkėjų abejingumu, biurokratija, moterims nepalankia politine aplinka, populizmo, nacionalizmo ir euroskepticizmo iškilimu. Ir net užimdamos aukštus politinius postus jos, regis, mažai ką gali pakeisti.

Rodydama politikų kasdienybę, jų pokalbius, susitikimus su rinkėjais ir partijos debatus Tosi atskleidžia kintantį šalies politinį peizažą nuo konsoliduotos kovos su berluskonizmu, kurį Daniela įvardija kaip ekstremalų oportunizmą, iki dešiniųjų pergalės pastaruosiuose rinkimuose. Pasak vienos iš herojų, dabar nepatenkintas burbėjimas virto nacionalistiniais, antiimigraciniais pareiškimais bei ataka prieš demokratines institucijas. Kartu herojės susiduria su stiprėjančiu beprasmybės ir bejėgiškumo jausmu. Paskutiniuose filmo kadruose tai verčia jas baimintis dėl Europos politikos dabarties ir kalbėti apie politikos mirtį apskritai.

„Aš turėjau svajonę“ nepavadinsi estetiškai pretenzingu filmu, čia nėra nei mąslių, meniškų kadru, nei dramatiškos muzikos ar kitų „fanfarų“. Filmą rėmina pradžios ir pabaigos kadrai, kuriuose Manuela ir Daniela žiūri Tosi nufilmuotą dokumentinę medžiagą, rodoma jų gyva reakcija ir komentarai. Taip filmui suteikiama dabarties perspektyva. Akivaizdu, režisierai svarbu kuo aiškiau pateikti Italijos politinį kontekstą, sudėlioti reikšminius akcentus, neleidžiant žiūrovui visiš- kai paklusti politinėse dešimtmečio (!) peripetijose. Taip pat atskleisti savo herojes, jų politines pažiūras, ryžtą bei atsidavimą.

Vis dėlto mano asmeninis festivalio favoritas – šveicaro Hercli Bundi filmas **„Eisenbergeris – menas turi būti gražus, sako varlė musei“** („Eisenberger – Kunst muss schön sein, sagt der Frosch zur Fliege“), net nepatekęs į konkursinę programą. Bundi filmas – tai austrų menininko Christiano Eisenbergerio, kuris perkopęs ketvirtą dešimtmetį jau yra sukūręs daugiau nei 45 tūkstančius darbų, portretas. Žinoma, filmo režisierius nesibodi „užgriebti“ ir fundamentalesnių klausimų: kas yra menas, kas nustato jo vertę, ką reiškia būti menininku? Todėl jis kalbina ne tik Eisenbergerį, rodo jo kūrybos procesą (viena komiškesnių scenų, kai Eisenbergeris žiūri į savo ką tik nutaptą paveikslą ir nustebęs sako „na, taip“ arba aiškina, kad paveikslą pasirašinėjimas užima daugiau laiko nei tapyba), bet ir meno kuratorius,

„Eisenbergeris – menas turi būti gražus, sako varlė musei“

agentus, muziejų direktorius, kolegas menininkus, kolekcininkus bei šiaip gerbėjus. Atsakymai kartais gali būti komiški, nes, pavyzdžiui, perdėtai sofistikuota meno institucijų atstovų kalba tiesiog paradoksaliai nedera su Eisenbergerio „na, taip“ ir kone chuliganiška laikysena. Tačiau Bundi tikrai nekuria parodijos, jis sugeba išlaikyti pagarbią distanciją, net atvirą simpatiją Eisenbergeriui ir kartu nebijo pasijuokti iš šiuolaikinio meno.

Eisenbergeris – paradoksali asmenybė. Jis sako nežinantis, kas yra menas, arba kad „menas yra tik socialinis pretekstas“, tačiau kaip Sizifas nesi-liauja dirbti. Jis išbandė viską – gatvės, gamtos meną, skulptūrą, fotografiją, tapybą etc. Eisenbergerio studija prikimšta paveikslų ir kitų kūrinių, o kiekvieną dieną jam gimsta vis naujos idėjos. Jis visiškai darboholikas, dirba kaip pamišęs, o kartu atrodo, kad taip bando pabėgti nuo egzistencinių klausimų ir kasdienybės, gal net ne pabėgti, nes darbas jam padeda išgyventi. Kaip ir mums visiems?

Filme galime matyti ne vieną komišką situaciją. Pavyzdžiui, vyskupas Hermannas Glettlis įsigijo vieną iš Eisenbergerio kūrinių – varlę, prikal- tą prie kryžiaus, kad „patrauktų“ jį iš plačiosios publikos regos lauko. Vyskupas pateikia tikrai išsamią kūrinio analizę, kurios galėtų pavydėti ne vienas meno kritikas. Nors kūriny- s jam ir patinka, Glettlis jaučia poreikį atlikti savotišką cenzūros gestą. Klasikinis atvejis, parodantis, kad meną vis dar suprantame kaip kažką žalingą, kas kelia pavojų ir kartu yra šventa (tereikia pasiklausyti vieno muziejaus direktoriaus paprastam mirtingajam sunkiai suprantamos kalbos). Tad režisieriui, kuris filme, regis, „užsimaskuoja“ vaikiškais klausimais ir žaismingu tonu, pavyksta ne tik sukurti gyvą ir įtraukiantį menininko portretą, bet ir užčiuopti šiuolaikinio meno ir jo rinkos paradoksus, vis dar ga- jus, senus kaip istorija stereotipus bei sampratas apie meną ir tai, ką reiškia būti (ne)menininku.

Nauji filmai

Vargšai lietuviai žiūri atšildytus kotletus

Pasižiūrėjus didaktinę Tado Vidmanto komediją **„Lietuviški svingeriai“** (Lietuva, 2018) ir vėl kilo klausimas, kodėl lietuviai mielai žiūri komedijas, primenančias atšildytus kotletus, – jų scenaristai ir režisieriai ne tik neturi humoro jausmo, bet dar ir yra neraštingi. Kai pamačiau mieste išklijuotas afišas, kuriose „svingeriai“ rašomi didžiąja raide, net nusistebėjau, kodėl patriotiškai nusi- teikusi Valstybinė kalbos inspekcija neskuba reaguoti. Bet didžioji raidė sakinio viduryje pasikartojo ir ti- truose. Sakysite, tai smulkmena. Tačiau numodami ranka į tokias smulkmenas iš esmės pritariame ne tik kalbos kultūros lygio smukimui. Kita vertus, tai, matyt, ir yra lietu- viškų komercinių komedijų esmė – primityvus, materialiomis verty- bėmis ir pilnaverčiu seksu grįstas posovietinių lietuvių gyvenimas jose pateikiamas kaip šiuolaikiš- kumo etalonas.

Automechanikas Simas (Marty- nas Nedzinskas) ir grožio salono vadybininkė Giedrė (Gelminė

„Lietuviški svingeriai“

Glemžaitė) – pora jau šešeri me- tai. Jie gyvena Lazdynėliuose, moka paskolą už butą, turi automobilį ir draugų, trumpai tariant, niekuo iš kitų neišsiskiria. Vienąkart pasi- mylėję trise su vakarėlyje sutikta mergina (Agnieška Ravdo), Simas ir Giedrė supranta, kad jų seksua- linis gyvenimas ne visai pilnaver- tis. Nusprendę atsilipti į svin- gerių skelbimą, tamsiu vakarą jie atsidurs miške, erdviuose filosofo Dominyko (Vytautas Kaniušonis) ir jo žmonos (Inga Valinskienė) na- muose. Ši pora Simui ir Giedrei la- biau tiktų į tėvus, bet trauktis nėra kur. Tačiau netrukus vėl pasigirs

durų skambutis. Tai sporto klubo treneris (Petras Kuneika) ir jo draugė „influencerė“, kurios strip- tizas galiausiai sukels Dominykui katalepsiją.

Vidmantas yra ne tik „Lietuviškų svingerių“ režisierius, bet ir scenari- tas. Jis „atšildė“ daug senų anekdotų. Net išeities situacija – pasakojimas apie tradicinę jauną porą, kuri su- sigundo nuotykiu su svingeriais, bet atsidūrę neįprastoje situacijoje vyras ir žmona supranta, kad myli vienas kitą, – iš tokių „barzdotų“ banalybių. Scenaristas Vidmantas pasakoja paprastutę istoriją. Ji ne- turi jokio antrojo dugno, kurio ir

tikiesi iš komedijos, – net pasišai- pymas iš nusikaltėlių prisibijančių policininkų „Lietuviškuose svinge- riuose“ skamba kaip buitinis anek- dotas. Režisierius Vidmantas, nors ir kuria ne pirmą filmą, dar nesu- gebėjo rasti savo stiliaus ir šią isto- riją rodo taip, kaip ir visi kiti pana- šaus žiūralo gamintojai: mizanscenos perdėtai teatrališkos ir monotoniškos, filmo ritmas šlubuoja visą laiką, mon- tažas, švelniai tariant, neįmantrus.

Ronaldo Buožio kamera ilgam įstringa ir nejuda arba plasnoja dronų sparnais, spalvos ryškiai re- klamiškos. Vaizdelis saldžiai gra- žus kaip ir kitų lietuviškų kome- dijų, kurių personažus apibūdina ne konkrečios situacijos ar origina- lūs charakterio bruožai, o interjerai, drabužiai ir geidžiami daiktai. Tik šįkart personažų ir jų gyvenamo- sios erdvės neatitiktis labiau pabrė- žia, jog veikėjai laužti iš piršto. Do- minykas su žmona labiau primena padėvėtus lietuvių nuvorišus, be- sididžiuojančius neva gera tapyba nukabinėtomis erdvių namų sieno- mis ir „Louis Vuitton“ rankinėmis spintoje, o ne išmintingą filosofą ir jo ekscentrišką žmoną.

„Lietuviškų svingerių“ aktoriai iš visų jėgų stengiasi kurti gyvus

personažus, bet tam neužtenka kalbėti lietuvišku slengu, kuriame daug iš kitų kalbų pasiskolintų žo- delių. Todėl nelengva patikėti Simo kompleksais, Giedrės sveiku protu ir nuovoka ar visišku trečios – jau- niklių poros infantilumu. Tačiau ir tą sunkiai lipdomą aktorių ansam- blį sugriauna Ingos Valinskienės „pasirodymas“ – ji ne tik intensyviai varto akis ir maivosi už visus kartu sudėtus filmo personažus, bet ir kalbėjimo tonu paryškina ištermės didaktiškumą.

Ši „Lietuviškų svingerių“ ištermė paprasta, bet ji savaip paaiškina lie- tuvių konservatyvumą. Nežinau, ar atsitiktinai filme nėra nė vienos atviros erotinės scenos – tik užuo- minos ir garsiai skanduojami lytinių organų pavadinimai. Nors paraštėse šmėkstelėjusios užuominos apie ho- moseksualumą jau nėra tik homofo- biškos – vis dėlto pagrindiniai per- sonažai jauni žmonės. Vis dėlto jų savanoriškas užsidarymas ankštoje namų, nuosavo verslo ir tradicinio sekso erdvėje žiūrint filmą sukelia klaustrofobiją. Matyt, tokia yra lietu- vių pasąmonė, į kurią ir apeliuoja jų mėgstamos komercinės komedijos.

ŽIVILĖ PIPINYTĖ

Virtuvės ir istorijos

Krėsle prie televizoriaus

Alfredas Hitchcockas buvo filmų apie Bondą gerbėjas, nors ir prastai vertino jų meninį lygį. Jis sakydavo, kad šių filmų pasakojimas tik vienu tašku aukštesnis nei komiksų. Hitchcockas norėjo sukurti „realistiškesnį Bondą“. 1964-aisiais jis parašė laišką į Šveicariją Vladimirui Nabokovui, siūlydamas šiam kurti filmo scenarijų. Tada Hitchcockas dirbo su dviem sumanymais – politinio trilerio ir filmo apie italų šeimą, viešbučių vagis. Režisierius tikėjosi, kad Nabokovą sudomins politinis trileris. Jo prototipais turėjo būti du britų diplomatai, kuriuos dar 4-ajame dešimtmetyje Kembridže užverbavo rusai ir kurie pabėgo į SSRS, kai buvo demaskuoti. Nabokovui labiau patiko sumanymas apie italų šeimą, tačiau jis turėjo baigti kitus projektus, o Hitchcockas negalėjo laukti. Politinio trilerio „**Praplėšta uždanga**“ (**„LRT Plius“**, 10 d. 21.30) scenarijų rašė tada populiarius rašytojas, iš Airijos kilęs Brianas Moore’as. Vėliau laiške Francois Truffaut režisierius skundėsi, kad scenarijaus dialogai pernelyg literatūriški – „personažai nekalba kaip normalūs žmonės“. Susipykęs su Moore’u, jau prasidėjus filmavimui, taisyti scenarijaus Hitchcockas pakvietė du anglų rašytojus Keithą Waterhouse’ą ir Willisą Hallą. Hitchcockas turėjo skubėti, mat pagrindinį moters vaidmenį kurianti Julie Andrews po „Muzikos garsų“ buvo viena graibstomiausių aktorių, jos laukė kitas filmas. Beje, režisierius skundėsi Truffaut ir tuo, kad Andrews ir Paulą Newmaną jam primetė studija. Bet ir aktoriai nusivylė perskaite scenarijų, nes tai jau nebebuvo istorija, kurioje jie sutiko vaidinti, ypač sumenko Andrews

vaidmuo. Newmanas erzino režisierių nesibaigiančiais klausimais. Jis vaidino amerikiečių fiziką Armstrongą, kuris važiuoja į mokslinę konferenciją Kopenhagoje, iš ten vyksta į Berlyną ir pareiškia pereinantis į VDR pusę. Tačiau jo simpatijos komunistams apsimestinės, nes Armstrongas tikisi ten gauti svarbių duomenų. Matyt, nereikia pridurti, kad „Praplėšta uždanga“ buvo sutikta panašiai kaip „Marnė“, o Hitchcockui netrukus gydytojai nustatė lėtinę apatiją.

Briano Helgelando filmas „**Legenda**“ (**LRT, šįvakar, 9 d. 22.50**) perkels į 7-ojo dešimtmečio svinguojantį Londoną. Filmas grįstas tikrais faktais apie nusikaltėlius brolius dvynius Ronaldą ir Reggie Kray’us, tapusius miesto mitologijos dalimi. Vienas buvo psichopatas, kitas beveik panašus į žmogų, bet abu – bulvarinės spaudos numylėtiniai. Jie terorizavo Londoną ir sukūrė įtakingiausią banditų grupotę, plėšė, reketavo, padeginėjo, žudė, įkūrė naktinį klubą, kuriame lankėsi Holivudo įžymybės, ir garšėjo beatodairišku žiaurumu. Tačiau atsiradus dideliems pinigams ir valdžiai, brolių požiūriai į „verslą“ išsiskyrė, kilo konfliktai, kurių tik ir laukė abiejų priešai. Du brolius suvaidino Tomas Hardy, ir tai verta pamatyti, nes jis – pagrindinis filmo koziris, visa kita pernelyg primena spalvotą žurnalą ir klišių apie gangsterius rinkinį.

TV1 (šįvakar, 9 d. 23.05) parodys kanadiečio Roberto Connolly trilerį „**Žiemos spąstuose**“. Pasakojimas apie vienišą vyrą, kuris nori suartėti su sūnumis, kai buvusi žmona išvažiuoja atostogauti, galėjo tapti gera psichologine drama. Tėvas nusprendžia kartu su

sūnumis važiuoti į mišką, parodyti, kaip reikia šaudyti ir būti „tikrais vyrais“. Režisierius, regis, pasitenkino košmariška naktimi siaučiant pūgai, niūria atmosfera ir puikiai nufilmuotais gamtos vaizdais.

Herbjørg Wassmo „Dinos knygos“ gerbėjams „**LRT Plius**“ (**12 d. 21.30**) parodys Ole’s Bornedalio ekranizaciją „**Aš esu Dina**“ (2001). Kai Dina buvo dar visai maža, dėl jos kaltės mirė motina, todėl tėvas nuo jos nusigręžė. Visų atstumta Dina užaugo, tapo gražuole, bet taip ir liko keistuolė, iš kurios galima visko laukti. Mirtis nuolat lydi Diną, o ši, regis, ir gyvena ties dviejų pasaulių riba.

Nors filme gausu įvykių, Borne-dalis susitelkia į pagrindinę veikėją, kuri sugeba mylėti ir naikinti, padėti žmonėms ir jais manipuliuoti. Dina elgiasi kaip laukinė, ji jaučia savo galią vyrams ir, regis, tik žingsnis ją skiria nuo Holivudo pamėgtų žudikų maniakų. Borne-dalis rodo aistrą, mirtį ir baimę Skandinavijos gamtos fone, o išraiškingos uolos ir didžiulės erdvės puikiai dera su ekspresyviais ir spalvingais veikėjais, kuriuos suvaidino Maria Bonnevie, Gerard’as Depardieu, Pernilla August, Christopheris Ecclestoneas, Hansas Mathesonas.

Mios Hansen-Løve filmas „**Ateitis**“ (**„LRT Plius“**, 14 d. 21.30) taip pat pasakoja moters istoriją. Tik jos herojė – paryžietė filosofijos mokytoja Natali (Isabelle Huppert), kurios gyvenimas vieną dieną pasikeičia vyrui išėjus pas meilužę. Iki tol Natali jautėsi nuolat užsiėmusi – buvę ir esami mokiniai, knygos, mėgstama profesija, šeima ir du suaugę vaikai bei pretenzinga mama užpildė visą laiką. Tai nereikia, kad Natali apsigimusi altruistė, tiesiog

„Praplėšta uždanga“

ji leido sau nepastebėti to, kas priverstų įdėmiau pasižiūrėti į save ir supančius žmones.

„Ateitis“ – ne pirmas filmas, kuriame asmeninio gyvenimo drama suteikia pagrindinei herojei visiškos laisvės jausmą. Su kiekvienu išsiskyrimu Natali įgyja vis daugiau ramybės ir tylos, apie ką ilgai svajojo. Režisieriai pavyko labai subtiliai parodyti, kaip Natali priversta susitaikyti su pasikeitusia realybe ir rasti joje savo vietą, iš naujo susidėti gyvenimą, suprasti, kas neleis subyrėti jam į šukes. Ji ir toliau neišsivadės jaunystės idealų, nesiliaus kritiškai mąstyti, nepraras savo tapatybės, bet pradės kitaip žiūrėti į save ir kitus. „Ateitį“ galima interpretuoti įvairiai. Tai taip pat vertybė, ypač dabar, kai režisieriai dažnai brukte bruka idealius gyvenimo receptus.

Lasse’s Hallströmo „**Šimto žingsnių kelionė**“ (**TV3, 10 d. 21.40**) ne visai iš tokių, bet įtarimų sukelia. Pastaraisiais metais ir kine, ir televizijoje, ir žiniasklaidoje – tikras kulinarinių temų antplūdis. Gamina visi, visur ir su visais. Bet „Šimto žingsnių kelionė“ primins vieną svarbų aspektą, kai maistas suartina žmones ir švelnina papročius, skatina kartu leisti laiką ir dalytis jausmais, atsiverti sve-timiems skoniams ir kultūroms.

„Šimto žingsnių kelionėje“ susiduria indų šeima ir garsaus, „Michelin“ žvaigždute besididžiuojančio restorano savininkė ponia Melori, kurią vaidina Helen Mirren. Indai atsitiktinai įsikuria mažame Provanso miestelyje, Melori kaimynystėje, ir atidaro savo restoraną. Pagrindinė filmo tema – dviejų skirtingų pasaulių ir skirtingų požiūrių į virtuvę susidūrimas. Kažką panašaus Hallströmas rodė ir filme „Šokoladas“. Ir viename su meile gaminami patiekalai gali virsti rafinuoto meno kūrinių, ir kitame tik talentu apdovanoti žmonės gali tapti tikrais virtuvės meistrais.

Lietuvių politinėje virtuvėje atsirast kaitina artėjantys rinkimai, bet patiekalai akių nedžiugina. Rašydamas apie viešajame gyvenime vis labiau matomą prasčiokiškumą, įžūlumo ir primityvumo puolimą, filosofas Januszas Majcherekas žurnale „Polityka“ neseniai pateikė štai tokį receptą: „Antielitarizmas ir pataikavimas prastam skoniui – pagrindinės sudėtinės populizmo dalys, o šis dabar ne tik Lenkijoje triumfuoja dešiniųjų salotose, ap-lietose nacionalistiniu ir tradicio-nalistiniu padažu bei pagardintose apipelijusiu „savų“ kultu.“

Jūsų –
JONAS ŪBIS

Kronika

Leipcige įvyko dokumentinio filmo apie Nijolę Šivickas ir Antaną Mockų premjera

Spalio 29 – lapkričio 4 d. 61-ajame tarptautiniame Leipcigo dokumentinių ir animacinių filmų festivalyje, konkursinėje programoje „Next Masters“, įvyko pasaulinė dokumentinio filmo „Nijolė“ premjera. „Šio filmo kelionė prasidėjo prieš dešimt metų, kai atvažiavau į Lietuvą pagal „Erasmus“ programą ir susipažinau su kolumbiečiu, atvykusi savo akimis pamatyti šalies, iš kurios kilęs vienas mėgstamiausių Kolumbijos visuomenės lyderių Antanas Mockus. Tą dieną prasidėjo ilgą mano kelionę su Antanu ir jo šeima. Nuvykęs į Bogotą, triukšmingą Kolumbijos metropolį, jo centre atradau šios šeimos

„Nijolė“

namus – ramybės ir kūrybos salą, kurioje visi kalba lietuviškai, vaikams duodami lietuviški vardai ir dainuojamos lietuviškos dainos. Ten sutikau Nijolę Šivickas – nepriklausomą tvirtro charakterio moterį, menininkę, Antano mamą. Pradėjęs filmuoti galvojau apie biografinę istoriją, portretą, bet šiandien su komanda pristatome filmą apie meilę ir kūrybą, apie šeimą, atmintį

ir laisvę“, – mintimis po pasaulinės premjeros dalijosi filmo režisierius italas Sandro Bozzolo.

Dokumentinio filmo „Nijolė“ pasakojimo centre – menininkė Nijolė Šivickas ir jos sūnus Antanas Mockus, antros kartos imigrantas, buvęs Kolumbijos universiteto rektorius, du kartus Bogotos meras, tris kartus kandidatas į Kolumbijos prezidentus, dideliems pokyčiams

įkvėpęs ne vieną Kolumbijos visuomenės kartą ir visame pasaulyje tapęs pavyzdžiu politiko, veikiančio visuomenės labui be korupcijos šešėlio. Antano mama skulptorė Nijolė Šivickas (1925–2018) Antrojo pasaulinio karo pabaigoje iš Lietuvos pabėgusi nuo sovietinio režimo mokėsi Štutgarto meno akademijoje ir visą aktyvų kūrybinį gyvenimą praleido Kolumbijoje. Ji mažai kalbėjo apie savo praeitį, bet užsispyrusi dirbo ir viena pati vaikus užaugino lietuviais.

„Įspūdžiai iš festivalio labai geri. Kitaip būti negali, nes tai vienas svarbiausių festivalių tiems kūrėjams, kurie dokumentiniuose filmuose siekia kalbėti kino kalba. Tai tikra kino kūrėjų šventė, kurioje nuolat skamba žodis „filmmaker“. Šių metų festivalio šūkis „Positive Disturbance“, mano manymu, puikiai atspindi jo politiką. Festivalio programos sudarytojai neieško lengvai parduodamų filmų, populiarių

temų. Jie nuolat kelia kokybės kartelę ir kūrėjams, ir žiūrovams, todėl tapti tokio festivalio programos dalimi – svarbus pripažinimas ir puikus startas tolesnei tarptautinei kelionei. Bet aš labiausiai laukiu premjeros Lietuvoje, jos žiūrovų, kūrėjų ir dalies filmo herojų susitikimo, kuris, tikiu, kiekvienam taps savaip svarbiu išgyvenimu“, – sako prodiuserė Dagnė Vildžiūnaitė.

Kartu su Sandro Bozzolo filmą kūrė scenarijaus bendraautorė kolumbietė Maria Cecilia Reyes bei gausi lietuvių profesionalų komanda: montažo režisierė Silvija Vilkaitė, kompozitorė Lina Lapelytė, garso režisierius Vytis Purnas, koloristas Justinas Vencius ir prodiuserė Dagnė Vildžiūnaitė.

Filmo gamybą ir pristatymą Leipcigo dokumentinių ir animuotų filmų festivalyje iš dalies finansavo Lietuvos kino centras.

„JUST A MOMENT“ INF.

Prikeliant buvusį gyvenimą

Knygos apie Aleksandrą Livontą ir Olgą Šteinberg sutiktuvių įspūdžiai

ALDONA ELEONORA RADVILAITĖ

Lietuvos muzikų rėmimo fondas pernai išleido 320 puslapių Ritos Aleknaitės-Bieliauskienės knygą „Iškilūs XX a. Lietuvos atlikėjai ir pedagogai: Aleksandras Livontas ir Olga Šteinberg“ (spausdino socialinė įmonė UAB „Spaudmeta“), ją recenzavo akademikas Algirdas Gaižutis ir profesorė Veronika Vitaitė. Aktyvi visuomenininkė, pedagogė, knygos autorė profesorė dr. R. Aleknaitė-Bieliauskienė šią monografiją jau pristatė daugelyje Lietuvos miestų, vien Vilniuje – Žydų bendruomenės Jaschos Heifetzo salėje, Mokslių akademijoje, Martyno Mažvydo bibliotekoje, taip pat Ignalinos muzikos mokykloje, Panevėžio Gabrielės Petkevičaitės-Bitės bibliotekoje, pasakojo radijo laidose. Visur knygą sutiko daugybė žmonių, įdėmiai išklausiųs tiek išraiškingas profesorės kalbas, iliustruotas nuotraukomis, tiek įkvėptus buvusių A. Livonto ir O. Šteinberg mokinių koncertus. Susitikimuose smuikavo žinomi Lietuvos atlikėjai bei pedagogai: dirigentas Gediminas Dalinkevičius, Andrius Krevnevičius, Marija Neniškytė, Kristina Domarkienė, pianistai – Veronikos Vitaitės, Aleksandro Žvirblytės ir Pauliaus Andersono „Dinastija“, solistas ir koncertmeisteris Povilas Jaraminas. Publika entuziastingai sveikino šių renginių dalyvius.

Spalio 26 d. buvusi O. Šteinberg studentė R. Aleknaitė-Bieliauskienė Vilniaus žydų bibliotekai padovanojo jau paskutinę likusią savo knygą. Šia proga susirinkusiems monografijos herojų mokiniams ir visiems muzikos gerbėjams vėl įtaigiai ir įdomiai papasakojo apie išskirtinius leidinyje aprašytus momentus, pasitelkė skaidres.

Knygoje pateiktos nuotraukos iš Lietuvos literatūros ir meno archyvo, Lietuvos teatro, muzikos ir kino muziejaus fondų, A. Livonto fondo, privačių buvusių mokinių, autorės asmeninių archyvų. Apie leidinio paskirtį sakoma, jog monografijos tikslas – atskleisti iškilių XX a. atlikėjų ir pedagogų, profesorių smuikininko Aleksandro Livonto ir pianistės Olgos Šteinberg portretus, jų tapsmo besikeičiančioje visuomenėje kelią. Įvertinamos skausmingos visuomenės transformacijos, palietusios menininkų bendruomenę, turėjusios įtakos jaunų žmonių psichologijos formavimuisi, gyvenimo būdui, kūrybiniams procesams. Įvertinama pokario muzikinės kultūros

Audronė Šarpytė, Dalia Šešelgienė, Saulė Lapėnaitė

A. ŠARPYTĖS ASMENINIO ARCHYVO NUOTR.

situacija, filharmonijos veikla. Šių menininkų palikimas – bendraujant su Lietuvos kompozitoriais (Juozu Karosu, Baliu Dvarionu, Stasiu Vainiūnu, Eduardu Balsiu, Vytautu Barkausku ir kt.) sukurti pirmieji, iki šiol bene reikšmingiausi kūriniai smuikui ir fortepijonui, subrandintos smuiko ir fortepijono mokyklos, patirtis, iš kartos į kartą perduodama dabar jau plačiai pasaulyje pabirusių jų mokinių. Knyga gausiai iliustruota unikaliomis nuotraukomis, lengvai skaitoma. Monografija turėtų būti suinteresuoti ne tik specialistai, studentai, smuiko mokytojai, kuriems skirtos Piotro Stoliarskio smuiko mokymo metodinės pastabos, bet ir muzika besidomintys žmonės.

Autorė surinko daug vertingos rašytinės medžiagos, dokumentų, retų nuotraukų, išmintingai ir kūrybingai perteikė savo samprotavimus, vertinimus. Atliktas didžiulis darbas. Manychiau, jog šią monografiją galima būtų naudoti ir kaip mokomąją priemonę studentams. Su meile ir vidine šiluma knygoje atskleistos ir iškilių profesorių žmogiškosios savybės. R. Aleknaitė-Bieliauskienė pratarmėje rašo: „Aleksandras Livontas ir Olga Šteinberg – pedagogai, ugde mumyse menų pasaulio žavesį. Kaip mediumai, tarp žemiškos tuštybės, šurmulio ir nesenkančių dvasinių potyrių skleidę tikėjimo muzikos galia prasmę, begalinio mėgavimosi menu jauseną. Skatino kritiškai analizuoti reiškinius, mokė savarankiškumo, darbštumo, užsispyrimo siekiant tikslo.“

Apie O. Šteinberg žmogiškąjį gerumą jaudinančiai kalbėjo pedagogė Olga Gusakova. Ji prisiminė, kaip jautriai mokytoja O. Šteinberg globojo talentingą jos dukrelę Irutę Iljiną (1956–1978), respublikiniame Jaunųjų atlikėjų konkurse laimėjusią II vietą ir iš šiaulių atvažiavusią

mokytis į M.K. Čiurlionio menų mokyklą. Prasidėjus mergaitės sunkios ligos krizei, pedagogė padėjo, kuo galėjo. Į ligonines Lietuvoje ir Rusijoje nuolat rašė padrąsinančius laiškus, rūpinosi, kad ji turėtų ką skaityti. „Mergaitės išgelbėti nepavyko, tačiau liko šviesus atminimas, Mokytojos idealo įvaizdis“, – rašoma knygoje.

Vakaro puošmena tapo iš Toronto (Kanada) atvykusios A. Livontą dievinančios jo buvusios ugdytinės smuikininkės ir pedagogės Audronės Šarpytės-Sharp išraiškingi prisiminimai apie savo mokytoją. Muzikiniam montažui pasitelkusi vaikystės drauges – smuikininkę Dalią Šešelgienę ir jos seserį pianistę Saulę Lapėnaitę – A. Šarpytė pateikė išsakytų žodžių prasmę atitinkančius muzikos kūrinius. Skambėjo profesionaliai smuikų duetu su fortepijonu ir viešnios solo su pritarimu jautriai traktuojami Antonino Dvořáko, Johanno Sebastiano Bacho, Franzo Schuberto kūrinių fragmentai. Emociniu akcentu tapo įtaigus, nepaprastai išraiškingai, su jaudinančia kulminacija, gražiu smuiko tembru su S. Lapėnaitės pritarimu A. Šarpytės atliktas Henryko Wieniawskio „Romansas“.

Autorė monografijos pratarmės pabaigoje rašo: „Kaip sakė Šolom-Aleichemas, knygos likimas panašus į žmogaus likimą. Kol ji pamato pasaulį, jai tenka daug iškentėti, pereiti septynis pragaro ratus. Knyga augo iš pasąmonės klodų, prikeliant buvusį gyvenimą, iš žmonių atminties sodų, rašto išminties, įvykių liudijimų. Puslapis po puslapio, skyrius po skyriaus. Norėtusi, kad taip ji būtų ir skaitoma.“

Palinkėkime knygai gero skrydžio į pasaulį ir nuolat gaivinkime prisiminimus apie mūsų kultūrai nusipelnusias asmenybes.

Bibliografinės žinios

MENAS

1st International Contemporary Women Artists' Biennale 2018 : 13 Oct/30 Now, 2018, Lithuania, Gelgaudiskis Manor. – [Šiauliai] : [Titnagas], [2018]. – [28] p. : iliustr., portr.. – ISBN 978-609-8176-23-0

Vytautas Čibiras – vilnietis, režisierius, pedagogas / [sudarytojos Jūratė Kuodytė, Birutė Biekšienė]. – [Vilnius] : [Petro ofsetas], 2018. – 199, [1] p. : iliustr., faks., portr.. – Tiražas 300 egz.. – ISBN 978-609-420-610-8 (įr.)

GROŽINĖ LITERATŪRA. LITERATŪROS MOKSLAS

Aukščiau nei devintam dangui : [romanas] / Griet Op de Beeck ; iš nyderlandų kalbos vertė Jolita Urnikytė. – Vilnius : Alma littera, 2018. – 295, [1] p.. – Tiražas 1600 egz.. – ISBN 978-609-01-3456-6 (įr.)

Budėjimas baigtas : [romanas] / Stephen King ; iš anglų kalbos vertė Anita Kapočiūtė. – Vilnius : Alma littera, 2018. – 427, [2] p.. – Tiražas 2000 egz.. – ISBN 978-609-01-3470-2

Išlikti : vieno miesto detektyvas / Lijana Simanonytė. – Vilnius : Andrena, 2018. – 461, [1] p.. – ISBN 978-9986-37-085-7

Literatūra : [vadovėlis 7 klasei] / Eglė Nachajienė, Jolita Mickienė. – Kaunas : Šviesa, 2018. – 2 d.. – (Atrask, ISSN ISSN 2351-5198)

D. 1. – 2018. – 159, [1] p. : iliustr., portr.. – Tiražas 2500 egz.. – ISBN 978-5-430-06825-7

D. 2. – 2018. – 139, [1] p. : iliustr., portr.. – Tiražas 2500 egz.. – ISBN 978-5-430-06826-4

Mūzykas : [almanachas] / sudarytojos, redaktorės Dalia Jakaitė, Džiuljeta Maskuliūnienė. – Šiauliai : Šiaulių universitetas, 2018. – ISSN 2335-7967

[Kn.] 5. – 2018. – 143, [1] p. : iliustr.. – Tiražas 50 egz.

Piwo z aniołem stróżem : [wiersze] / Tomas Tamošiūnas. – Wilno : [Znad Wilii], 2018. – 33, [1] p. : iliustr.. – (Biblioteka „Znad Wilii” : młode wiersze ; 8). – Tiražas 500 egz.. – ISBN 978-9986-532-10-1

Skaisčios širdies žmogus – Julijonas Lindė-Dobilas : biografinė apybraiža / Juozas Brazauskas. – Panevėžys : [D. Rudžio individuali įmonė], 2018. – 79, [1] p. : iliustr., faks., portr.. – Tiražas 200 egz.. – ISBN 978-609-8202-10-6

Skarlet : romanas / Alexandra Ripley ; iš anglų kalbos vertė Vilma Rinkevičiūtė. – Vilnius : Alma littera, 2018. – 2 d.. – ISBN 978-609-01-3377-4 (įr.)

D. 1. – 2018. – 524, [2] p.. – („Pegaso“ kolekcija, ISSN 2351-5236 ; 20). – Tiražas 4000 egz.. – ISBN 978-609-01-3378-1

D. 2. – 2018. – 446, [2] p.. – („Pegaso“ kolekcija, ISSN 2351-5236 ; 21). – Tiražas 4000 egz.. – ISBN 978-609-01-3379-8

Su tavim aš kalbuosi : eilėraščiai / Juozas Šileika ; [fotografijos Vilmos Žutautienės]. – Vilnius : Didakta, 2018. – 87, [1] p. : iliustr.. – Tiražas 400 egz.. – ISBN 978-609-442-129-7 (įr.)

Šokoladas : [romanas] / Joanne Harris ; iš anglų kalbos vertė Galina Baužytė-Čepinskienė. – 4-asis patais. leid.. – Vilnius : Sofoklis, 2018. – 318, [1] p.. – (Kultinės knygos, ISSN 2424-3973). – Tiražas 1500 egz.. – ISBN 978-609-444-264-3 (įr.)

Žmogus be savybių : [romanas] / Robert Musil ; iš vokiečių kalbos vertė Teodoras Četrauskas. – 2-asis patais. leid.. – Vilnius : Sofoklis, 2018. – 2 t.. – (Kultinės knygos, ISSN 2424-3973). – ISBN 978-609-444-247-6 (įr.)

T. 2. – 2018. – 382, [2] p.. – Tiražas 1500 egz.. – ISBN 978-609-444-262-9

GROŽINĖ LITERATŪRA VAIKAMS IR JAUNIMUI

Apie raganos Šiokiostokios vaikus : [pasaka] / Tomas Dirgėla ; [dailininkė Dalia Karpavičiūtė]. – Vilnius : Dominicus Lituanus, 2018. – 80, [3] p. : iliustr.. – Tiražas 1000 egz.. – ISBN 978-609-8227-06-2 (įr.)

Atkeliauja ponas Butinukas! / Jaume Copons ir Liliana Fortuny ; [vertė Laura Stašaitytė]. – [Vilnius] : Apkabink mėnulį, [2018]. – 125, [3] p. : iliustr.. – (Agus ir monstriukai ; 1). – Tiražas 2000 egz.. – ISBN 978-609-95871-6-5 (ištaisytas). – ISBN 978-609-95871-3-4 (klaidingas)

Nevermūras : Morganos prakeiksmas ir Vunderio draugija / Jessica Townsend ; iš anglų kalbos vertė Daumantas Gadeikis. – Vilnius : Alma littera, 2018. – 364, [3] p.. – Tiražas 1800 egz.. – ISBN 978-609-01-3454-2 (įr.)

PAŽINTINĖ LITERATŪRA VAIKAMS

Nušviesta gamta = *Illuminate* / Carnovsky ; teksto autorė Rachel Williams ; [vertė Valdas Kalvis]. – [Vilnius] : Apkabink mėnulį, [2018]. – 63, [1] p. : iliustr. + 1 spalvotų stikliukų lap.. – Tiražas 2000 egz.. – ISBN 978-609-95871-8-9 (įr.)

KRAŠTOTYRA

Kūrėjų pėdsakais / Benjamins Kondratas. – Vilnius : Margi raštai, 2004. – . – ISBN 9986-09-261-2

Kn. 17, Varėnos ir Šalčios krašte : A–K. – Vilnius : [Karminas], 2018. – 277, [1] p., [4] iliustr. lap.. – Tiražas 200 egz.. – ISBN 978-609-8031-48-5

Kn. 18, Varėnos ir Šalčios krašte : L–Ž. – Vilnius : [Karminas], 2018. – 262, [1] p., [4] iliustr. lap.. – Tiražas 200 egz.. – ISBN 978-609-8031-49-2

PARENGĖ LIETUVOS NACIONALINĖS MARTYNO MAŽVYDO BIBLIOTEKOS INFORMACIJOS MOKSLŲ DEPARTAMENTO NACIONALINĖS BIBLIOGRAFINĖS APSKAITOS SKYRIUS

Lapkričio 9–18

Parodos

VILNIUS

Nacionalinė dailės galerija

Konstitucijos pr. 22

XX a. Lietuvos dailės ekspozicija

Paroda „Keičiant mąstyseną. Jano Gehlo gyvenimas ir veikla“

nuo 9 d. – Antano Sutkaus fotoparoda „Kosmos“

nuo 9 d. – Jono Dovydeno fotoparoda „11 kelionių į Afganistaną“

Vilniaus paveikslų galerija

Didžioji g. 4

Chodkevičių rūmų klasicistiniai interjerai

Lietuvos dailė XVI–XIX a.

Jurgio Baltrušaičio memorialiniai baldai

Parodų ciklo „Vilniaus gatvės“ pirmoji paroda „Pilies gatvė“

Radvilų rūmai

Vilniaus g. 24

Europos dailė XVI–XIX a.

„Dubingių ir Biržų kunigaikščiai Radvilos“

Lietuvių liaudies meno paroda „Mediniai stebuklai“

Taikomosios dailės ir dizaino muziejus

Arsenalo g. 3A

Paroda „Paryžiaus mados magai. 1920–1999 m.“

Vytauto Kasiulio dailės muziejus

A. Goštauto g. 1

Vytauto Kasiulio kūrybos ekspozicija

Paroda „Romas Viesulas (1918–1986).

Grafika“

Lietuvos nacionalinis muziejus

Arsenalo g. 1

Senosios Lietuvos istorija XIII–XIX a.

Lietuvių liaudies menas; Kryždirbystė

Arsenalo g. 3

Lietuvos archeologija

Vilniaus gynybinės sienos bastėja

Bokšto g. 20

Vilniaus gynybinės sienos istorijos ir ginkluotės ekspozicija

Naujausių Lietuvos archeologijos atradimų paroda

Kazio Varnelio namai-muziejus

Didžioji g. 26

K. Varnelio kūrybos ir kolekcijos ekspozicija

Signatarų namai

Pilies g. 26

Ekspozicija „Lietuvos kelias į valstybingumą nuo XIX a. II p. iki 1918 m. vasario 16 d.“

Vokietijos Federacinės Respublikos užsienio reikalų ministerijos Politiniame archyve rastas 1918 m. vasario 16 d. Nutarimas dėl nepriklausomos Lietuvos valstybės atkūrimo

Gedimino pilies bokštas

Arsenalo g. 5

Gedimino pilies istorija ir ginklai

Interaktyvi ekspozicija „Laiko juostos vaizdai pro Gedimino pilies bokšto langus“

Apžvalgos aikštelė

Bažnytinio paveldo muziejus

Šv. Mykolo g. 9

Paroda „Nugalėk blogį gerumu: palaimin-tasis Jurgis Matulaitis (1871–1927)“

iki 17 d. – Gedimino Prancūkuno fotoparoda

„Priešnavis. Paskutinė pakyla“

MO muziejus

Pylimo g. 17

Paroda „Visas menas – apie mus“

VDA parodų salės „Titanikas“

Maironio g. 3

Kultūros ministerijoje – Ievos Tarejevos tapybos paroda „Kūniška atmintis“

iki 17 d. – Jolantos Kyzikaitės paroda „Be galo“

VDA galerija „Artifex“

Gaono g. 1

Zitos Inčirauskienės personalinė paroda

„AsMeniškumai“

A. ir A. Tamošaičių galerija „Židinyš“

Dominikonų g. 15

Dailininkų Tamošaičių kūryba

XIX–XX a. pirmos pusės liaudies meno rinkiniai

Galerija „Kairė–dešinė“

Latako g. 3

iki 17 d. – IV knygos meno paroda

Prospekto fotografijos galerija

Gedimino pr. 43

iki 17 d. – kolektyvinė paroda „Svetur. II“

(Sigito Baltramaičio, Vytenio Jankūno ir Dariaus Kuzmicko darbai)

Vilniaus fotografijos galerija

Stiklių g. 4

iki 10 d. – Dovilės Dagienės fotografijų

paroda „Čia tada, ten dabar. Laikas“

Pamėnkalnio galerija

Pamėnkalnio g. 1

iki 13 d. – Alexejaus Gordino paroda „Meni-ninkai, galerijos ir apleistos erdvės“

Galerija „Vartai“

Vilniaus g. 39

Paroda „Keturi kambariai su vaizdu“ (Aro-nas Mehzionas, Anastasija Sosunova ir Andrea Zucchini, Neringa Vasiliauskaitė, Johannesas Waldas)

Šv. Jono gatvės galerija

Šv. Jono g. 11

Antano Olbuto kūrinių paroda

„Vaizdas – žodis“

Galerija „Meno niša“

J. Basanavičiaus g. 1 / 13

Jolantos Kyzikaitės paroda „Be galo“

Pylimo galerija

Pylimo g. 30

Romualdo Petrausko tapybos paroda

„Diagnozė“

AV17 galerija

Totorių g. 5

Tauro Kensmino paroda „Levitavimas“

Vilniaus vaikų ir jaunimo meno galerija

Vilniaus g. 39 / 6

iki 10 d. – jaunųjų menininkų tapybos

paroda „Švytėjimas“

Vilniaus rotušė

Didžioji g. 31

iki 10 d. – Vilniaus ikonografija iš VDA mu-ziejaus rinkinių

iki 10 d. – Mindaugo Skudučio tapyba

Valstybinio Vilniaus Gaono žydų muziejaus Tolerancijos centras

Naugarduko g. 10 / 2

Taibės Chait grafikos paroda „Kelionė“

Paroda „Lietuva litvakų kūryboje“

„Galera“

Užupio g. 2 A

Gretos Alice (Gretos Liekytės) paroda, skirta Ričardo Gavelio romanui „Vilniaus pokeris“

Užupio meno inkubatoriaus projektinė erdvė „Kalnas“

Krivių g. 10 A

Jono Garbuzo paroda „Pagaminta Airijoje“

Galerija „Menų tiltas“

Užupio g. 16

Gérard'o Stricherio tapybos paroda

Grafo galerija

Trakų g. 14

Vitalio Čepkausko personalinė paroda

„Dvylika“

Lietuvos nacionalinė filharmonija

Aušros Vartų g. 5

Giedros Purlytės tapyba

Rašytojų klubas

K. Sirvydo g. 6

Rimos Miknevičienės tapybos paroda „Su-drumsta ramybė“

Čiurlionio namai

Savičiaus g. 11

Vytauto Valiaus (1930–2004) kūrybos

paroda „Gyvenimas mene“

Ievos Augaitytės tekstilės instaliacija „Pri-silietimas. Tylos aidai“

LMA Vrublevskių biblioteka

Žygimantų g. 1

iki 12 d. – Erikos Petunovienės tapybos darbų paroda „deTALES“

Martyno Mažvydo biblioteka

Gedimino pr. 51

Jolitos Vaitkutės instaliacija „Pabudę iš knygų“

Paroda „Asmuo ir dokumentas: 1918–1940 m.“

Paroda „Atspindžiai suskilusiame veidrodyje“

„Skalvijos“ kino centras

Goštauto g. 2 / 15

iki 11 d. – „100-mečio moterų paroda“ (kompiuterinė grafika)

„Editorial“ projektų erdvė

Latako g. 3

Viltės Bražiūnaitės ir Tomo Sinkevičiaus paroda „Šaltakraujis“

KAUNAS

Nacionalinis M.K. Čiurlionio dailės muziejus

V. Putvinskio g. 55

M.K. Čiurlionio biografijos ekspozicija

Paroda „Priešaušris. Lietuvos dailė iki 1918 m.“

Paroda „Sugrįžęs į šviesą. Trapaus kūrinio istorija“

iki 18 d. – paroda „Angelas ir sūnus. Wit-kiewicziai Zakopanėje ir Lietuvoje“

M. Žilinsko dailės galerija

Nepriklausomybės a. 12

Tarptautinio šiuolaikinio meno festivalio „Kaunas mene. Taip arti, taip toli“ paroda

Konstantino Žardalevičiaus tapybos par-oda „Aseminė tapyba, kas tai?“

Paroda „Gyvenimas Suomijoje“

Kauno paveikslų galerija

K. Donelaičio g. 16

Paroda „Nukirstas miestas – persodintas žmogus“

iki 18 d. – tarptautinės akvarelės bienalės „Baltijos tiltai. 2018. Iš esmės“ paroda

Evaldo Pauzos paroda „Su meile“

A. Žmuidzinavičiaus kūrinių ir rinkinių muziejus

V. Putvinskio g. 64

nuo 11 d. – Dogu Bankovo paroda „Esu tas priešas, kurį tu, mano drauge, nužudei“, skirta Pirmojo pasaulinio karo pabaigos 100-osioms metinėms

Adelės ir Pauliaus Galaunių namai

Vydūno al. 2

Paroda „Tarp tapybos ir piešimo“

Paroda „Kasdienybės geometrija. *Art Deco* Kauno interjeruose“

Galerija „Meno parkas“

Rotušės a. 27

Tarptautinio šiuolaikinio meno festivalio „Kaunas mene. Taip arti, taip toli“ paroda

KLAIPĖDA

Lietuvos dailės muziejaus Prano Domšaičio galerija

Liepų g. 33

Paroda „Pranas Domšaitis (1880–1965). Ne-matyti kūriniai“

KKKC parodų rūmai

Didžioji Vandens g. 2

nuo 9 d. – Remigijaus Pačėsos retrospek-tyvinė fotografijų paroda „Geltona gulbė neatplauks“

Jono Meko fotografijų paroda „Frozen Fra-mes / Sustingę kadrai“

„7md“ rekomenduoja

Dailė

Nuvykite į Kauną apžiūrėti festivalio „Kaunas mene“ parodas ir būtinai skirkite laiko „Meno parko“ galerijai (Rotušės a. 27, Kaunas). Ten, pirmame aukšte, prancūzų menininkas Alexandre Astier suvedė pasaulį į Petankės sistemą („Pėdos, iššakniję į žemę“). Antrame aukšte Neringa Naujokaitė padaro tai, ką visi seniai nujautė, – paverčia remonto procesą meno pro-jektu („Art Deco“). Tiesa, tai labai autentiškas buto Kaune atkūrimas. O trečiajame aukšte visų smagiausia – Vlado Urbanavičiaus „Palėpės žai-dimai“, kurie yra apie norą „padaryt kažką slaptą ir be priežasties“. Tikra atgaiva nuo pseudohipersofistikuotumo. Parodos veikia iki lapkričio 24 d.

Muzika

Lapkričio 14 d. 19 val. Filharmonijos Didžiojoje salėje susitinka scenos žvaigždės: Nicholas Miltonas, Edgaras Montvidas ir Lietuvos kamerinis orkestras. Australų dirigentas N. Miltonas jau yra bendradarbiavęs su Lie-tuvos kameriniu orkestru ir pavadino jį tikru Lietuvos muzikinės kultūros brangakmeniu. Dar pamatysime Londone gyvenantį puikų tenorą Edgarą Montvidą. Jis nėra retas svečias Lietuvoje: bendradarbiauja su Lietuvos nacionaliniu operos ir baleto teatru, „Vilnius City Opera“, yra surengęs rečitalių Pažaislio ir Vilniaus festivaliuose. E. Montvidas atliks Benjamino Britteno ciklą „Nušvitimai“ („Les Illuminations“) pagal prancūzų poeto Arthuro Rimbaud žodžius. Taip pat skambės Josepho Haydno Simfonija Nr. 22 Es-dur („Filosofas“), Gustavo Mahlerio Dešimtoji simfonija, neretai vadinama „didžia nebaigtąja“, bei Geraldo Finzio „Romansas styginiams“.

Teatras

Teatro laboratorija „Atviras ratas“ lapkričio 15 d. „Menų spaustuvėje“ pristato spektaklį „CV, arba Kas aš esu?“. Režisierius ir dramaturgas Justas Tertelis kartu su spektaklio scenografe Laura Luišaityte, kompozitoriumi Jokūbu Tulaba ir aktoriais Vesta Šumilovaite, Benita Vasauskaite, Karoliu Kasperavičiumi, Vaidotu Žitkumi, Roku Petrausku ir Danu Kamarausku klausia: „Kada ir kodėl jūs paskutinį kartą (pa)pildėte savo gyvenimo ap-rašymą (CV)? Kaip dažnai tenka jį peržvelgti ir kaip tai, kas jau užrašyta „apie jus“, keičia tai, koks (-ia) jūs iš tikrųjų esate šiandien? Ar iš jūsų CV išvis įmanoma suprasti, koks (-ia) jūs esate šiandien?“

Augustino Našlėno kūrybos paroda „Sapnų pjovėjas – regėjimų ieškotojas“

Galerija „si:said“

Daržų g. 18

Donato Jankausko (Duonio) personalinė paroda „Darželis“

Klaipėdos galerija

Bažnyčių g. 6

iki 10 d. – Lilijos Valatkienės menininkų portretų paroda „Išrinktieji“

ŠIAULIAI

„Laiptų“ galerija

Žemaitės g. 83

Daivos Kairevičiūtės grafikos darbų

paroda „Burtas“

iki 15 d. – Henriko Orakausko skulptūrų paroda „Refleksijos“

PANEVĖŽYS

Fotografijos galerija

Vasario 16-osios g. 11

Elijaus Kniežausko fotografijų paroda

„Akistata“

Spektakliai

VILNIUS

Lietuvos nacionalinis operos ir baleto teatras

9, 10 d. 18.30 – M. Urbaičio „PROCESAS“.

Choreogr. – M. Rimeikis

11 d. 12 val. – S. Prokofjevo „PELENĖ“.

Dir. – A. Šulčys (Nacionalinės M.K. Čiurlio-nio menų mokyklos Baleto skyrius)

15, 17 d. 18.30 – V. Bellini „KAPULEČIAI IR MONTEKIAI“. Dir. – S. Quatrini (Italija)

16 d. 18.30 – P. Čaikovskio „GULBIŲ EŽE-RAS“. Dir. – R. Šervenikas

Nacionalinis dramos teatras

Mažoji salė

9 d. 18 val. – festivalis „Versmė“. „Melancho-lija ir demonstracijos“ (pjesės skaitymas)

11 d. 16 val. – M. Crimpo „LAIMĖS RESPUBLI-KOJE“. Rež. – M. Jančiauskas

14, 15 d. 19 val. – J. Strømgreno „DURYS“. Rež. – J. Strømgrenas

16 d. 19 val. – B.-M. Koltės „ROBERTO ZUCCO“. Rež. – A. Gornatkevičius (Panevė-žio J. Miltinio dramos teatras)

M. Lermontovo „MASKARADAS“.			
Rež. – R. Tuminas			
16 d. 13 val. – teatralizuota ekskursija jaunimui			
16 d. 18.30 – M. Ivaškevičiaus „MADAGAS-KARAS“. Rež. statytojas – R. Tuminas, rež. – A. Dapšys			
Oskaro Koršunovo teatras			
9 d. 19 val. <i>OKT studijoje</i> – M. Crimpo „PASIKĖSINIMAI Į JOS GYENIMĄ“.			
Rež. – O. Koršunovas			
12 d. 19 val. <i>OKT studijoje</i> – M. Gorkio „DUGNE“. Rež. – O. Koršunovas			
14, 15 d. <i>OKT studijoje</i> – PREMJERA! T. Dorsto, U. Ehler „AŠ, FOJERBACH“.			
Rež. – L. Židonytė			
16 d. 19 val. <i>OKT studijoje</i> – „TRANS TRANS TRANCE“. Rež. – K. Gudmonaitė			
Rusų dramos teatras			
10 d. 18.30 – G.B. Shaw „PIGMALIONAS“.			
Rež. – L. Urbona			
11 d. 12 val. – H.Ch. Anderseno „UNDI-NĖLĖ“. Rež. – J. Ščiuckis			
11 d. 18.30 – J.G. Ferrero „GRONHOLMO METODAS“. Rež. – A. Jankevičius			
14 d. 18.30 – A. Jankevičiaus „LEDAS“ (pagal V. Sorokino romaną).			
Rež. – A. Jankevičius			
Vilniaus teatras „Lėlė“			
Didžioji salė			
10 d. 12 val. – „BATUOTAS KATINAS“ (Ch. Perrault pasakos motyvais).			
Rež. – A. Mikutis			
11 d. 12 val. – „DAKTARAS DOLITLIS“ (pagal H. Loftingą). Rež. – R. Driežis			
Palėpės salė			
9 d. 18.30 val. – PREMJERA! „DORIANO GRĖJAUS PORTRETAS“ (O. Wilde'o romano motyvais). Rež. – G. Radvilavičiūtė, dail. – R. Valčik, komp. – R. Mačiliūnaitė			
10 d. 14 val. – „RAUDONKEPURĖ“ (pasakų apie Raudonkepuraitę motyvais). Rež. ir dail. – V. Mazūras			
Mažoji salė			
11 d. 14 val. – „O VIEŠPATIE, VILNIUS!“			
Rež. – A. Storpirštis			
„Menų spaustuvė“			
9 d. 19 val. <i>Kišeninėje salėje</i> – PREM-JERA! „THIS ORDER GOES WRONG“. idėjos aut. – D. Digimas, K. Dirsė, L. Kmieliauskaitė			
8 d. 19 val. <i>Juodojoje salėje</i> – „ŠVENTASIS PAVASARIS“. Choreogr. – A. Gudaitė ir L. Žakevičius (urbanistinio šokio teatras „Low Air“)			
<i>Tarptautinis literatūros festivalis „Vilniaus lapai '18“</i>			
9 d. 18.30 – atidarymo vakaras. Parodos „Iš-lįsk iš lapų“ (aut. J. Valonis), „Fotografiniai Vilniaus lapai“ (aut. D. Dirgėla, B. Januševičius ir V. Suslavičius)			
9 d. 19 val. <i>Juodojoje salėje</i> – vakaras su S. Parulskiu			
9 d. 21 val. <i>Juodojoje salėje</i> – Poezijos ir muzikos fiesta. Dalyvauja poetai G. Ambrazaitė, G. Bleizgys, M. Burokas, K. Platelis, grupė „CinAmono“			
10 d. 13.30 <i>Kišeninėje salėje</i> – Pasakojimo pasirodymas suaugusiems „Emigravau ne-tyčia“. Pasakotoja – M. Varnauskaitė			
10 d. 15 val. <i>Juodojoje salėje</i> – Kiti horizon-tai. Susitikimas su A. Lightman (JAV)			
10 d. 17.30 <i>Kišeninėje salėje</i> – Poetinis, perkusinis vyksmas nr. 1.: „Iš slapčių sodininko užrašų“. Dalyvauja poetais G. Norvilas ir perkusininkas A. Gotesmanas			
10 d. 19 val. <i>Juodojoje salėje</i> – vakaras su Joanne Harris (D. Britanija)			
10 d. 21 val. <i>Juodojoje salėje</i> – filmo „Šokola-das“ peržiūra (rež. – L. Hallströmas, pagal J. Harris knygą „Šokoladas“). Filmą pristato kino kritikė L. Bytautaitė			
11 d. 12 val. <i>Kišeninėje salėje</i> – vaikų litera-tūros skaitymai „Vaikų žemė“. Dalyvauja aktorė Ju. Zareckaitė, iliustratorė G. Alice			
11 d. 13.30 <i>Kišeninėje salėje</i> – Bliuzas dviem. Dalyvauja rašytoja S. Poisson, perkusinin-kas G. Laurinavičius			
11 d. 15 val. <i>Kišeninėje salėje</i> – Nauji vardai. Susitikimas su H. Oyeyemi (D. Britanija)			
11 d. 17.30 <i>Kišeninėje salėje</i> – Arti ir toli. Su-sitikimas Gh. Almadhoun (Palestina, Sirija, Švedija). Renginį veda žurnalistas D. Puslys (renginys vyks anglų k. be vertimo)			
11 d. 19 val. <i>Juodojoje salėje</i> – vakaras su Antanu A. Jonynu			
11, 17, 18 d. 15, 17, 19 val. <i>bute Justiniškėse</i> – PREMJERA! „VIENO BUTO ISTORIJA“. Idė-jos aut. – D. Zavedskaitė, rež. – M. Klimaitė			
12 d. 11 val. <i>Studijoje III</i> – „Šokio pirmadie-niai mažyliams“ (šokio teatras „Dansema“)			
13 d. 19 val. <i>Juodojoje salėje</i> – „PAREIŠKIU – BRANDIR“. Choreografai – A. Richardas, A. Šeiko (Šeiko šokio teatras)			
15 d. 18.30 <i>Juodojoje salėje</i> – PREMJERA! „CV, ARBA KAS AŠ ESU“. Rež. – J. Tertelis (teatras „Atviras ratas“)			
KAUNAS			
Nacionalinis Kauno dramos teatras			
9 d. 18 val. <i>Mažoje scenoje</i> – M. von Mayen-burgo „BJAURUSIS. SKALPELIO PJŪVIS“. Rež. – V. Malinauskas			
10 d. 15 val. <i>Didžiojoje scenoje</i> – „BARBORA“ (pagal J. Grušo dramą „Barbora Radvilaitė“). Rež. – J. Jurašas. Adaptacijos autorė – A.M. Sluckaitė			
11 d. 15 val. <i>Ilgojoje salėje</i> – I. Paliulytės „LIŪDNAS DIEVAS“. Rež. – I. Paliulytė			
11 d. 18 val. <i>Didžiojoje scenoje</i> – G.E. Les-singo „NATANAS IŠMINTINGASIS“. Rež. – G. Varnas			
13 d. 18 val. <i>Didžiojoje scenoje</i> – G.E. Les-singo „NATANAS IŠMINTINGASIS“. Rež. – G. Varnas			
14 d. 14 val. <i>Rūtos salėje</i> – „LĖ-KIAU-LĖ-KIAU“. Rež. – E. Kižaitė			
14 d. 18 val., 15 d. 14 val. <i>Didžiojoje scenoje</i> – A. Škėmos „BALTA DROBULĖ“. Rež. – J. Jurašas			
16 d. 18 val. – „Geležis ir sidabras“ (pagal V. Šimkaus eiles). Insc. aut. ir rež. – R. Kaz-las (Vilniaus teatras „Lėlė“)			
Kauno valstybinis muzikinis teatras			
9 d. 18 val. – F. Wildhorno „KARMEN“ (miuziklas pagal P. MÉRIMÉE romaną). Rež. – K. Jakštas, muzikos vad. ir dir. – J. Janulevičius			
10, 11 d. 18 val. – „ADAMSŲ ŠEIMYNĖLĖ“. Pastatymo meno vad. – K.S. Jakštas, mu-zikinis vad. – J. Geniušas, rež. – V. Streiča, dir. – R. Šumila			
15, 16 d. 18 val. – I. Kálmáno „MISTERIS X“. Rež. – V. Streiča, dir. – J. Janulevičius			
Kauno kamerinis teatras			
11 d. 11, 15, 17 val. – „SPALVOTI ŽAIDI-MAI“ (šokio teatras „Dansema“)			
13 d. 12 val. – „EGLĖ ŽALČIŲ KARALIENĖ“. Rež. – S. Degutytė (Stalo teatras)			
13 d. 18 val. – J. Kelero „58 SAPNAI“. Rež. – R. Bartulis			
14 d. 18 val. – „TŪLA IR KITI“ (J. Kunčino romano „Tūla“ ir apsakymų motyvais). Vai-dina A. Kaniava			
15 d. 18 val. – „SAMURAJAUS KNYGA“ (sin-dikatas „Bad Rabbits)			
Kauno lėlių teatras			
10 d. 12 val. – „ŽIRAFĄ SU KOJINĖMIS“. Rež. – G. Radvilavičiūtė			
11 d. 12 val. – PREMJERA! „ALIO ALIO, ŽEME!“ (pagal V.V. Landsbergio kūriniį „Arklio Dominyko kelionė į žaigždes“). Rež. – G. Damanskytė			
KLAIPĖDA			
Klaipėdos valstybinis dramos teatras			
10 d. 18.30 <i>Kamerinėje salėje</i> – M. Marko-vičiaus „LABAS RYTAS, PONE TRIUŠI“. Rež. – M. Pažereckas			
11 d. 12, 14 val. <i>Didžiojoje salėje</i> – „PŪKUO-TUKO PASAULIS“. Kūrybinė grupė – P. Ta-molė, L. Liepaitė, A. Matulevičiūtė, T. Smulkis. Pasakotojo balsas – V. Paukštė			
11 d. 17 val. <i>Mažajoje salėje</i> – J. Pulinovič „ELŽS ŽEMĖ“. Rež. – P. Gaidys			
15 d. 18.30 <i>Didžiojoje salėje</i> – A. Stasiuko „NAKTIS“. Rež. – A. Jankevičius			
Klaipėdos muzikinis teatras			
9 d. 19 val., 10 d. 18 val. <i>Žvejų rūmuose</i> – R. Leoncavallo „PAJACAI“. Rež. – D. Ibel-hauptaitė, dir. – T. Ambrozaitis			
14 d. 19 val. <i>Vilniuje, koncertų salėje „Com-pensa“,</i> 17 d. 19 val. <i>Šiaulių arenoje</i> – M. Theodorakio „GRAIKAS ZORBA“. Cho-reogr. ir libreto aut. – L. Massine, muzikos vad. ir dir. – M. Staškus			
Klaipėdos žvejų rūmai			
16, 17 d. 17 val. – M. Ivaškevičiaus „IŠVARY-MAS“. Rež. – O. Koršunovas (Nacionalinis dramos teatras)			
ŠIAULIAI			
Šiaulių dramos teatras			
10, 11 d. 18 val. – PREMJERA! A. Špilevojas „BAGADELNIA“. Rež. – A. Špilevojus			
<i>Lietuvių dramaturgijos festivalis „Atgaiva-30“</i>			
14 d. 18.30 – A. Jevsejevo „R.E.M.“. Rež. – J. Tertelis (Klaipėdos jaunimo teatras)			
15 d. 18.30 – „LEDO VAIKAI“. Rež. – B. Mar			
PANEVĖŽYS			
Juozo Miltinio dramos teatras			
11 d. 12 val. – „PATŠ BAISIAUSIAS SPEK-TAKLIS“ (pagal H. Hoffmanno pasakas). Rež. – L. Kurjački			
11 d. 18 val. – R. Thomas „VYRAS SPAŠ-TUOSE“. Rež. – D. Kazlauskas			
14 d. 18 val. – B.-M. Koltès „ROBERTO ZUCCO“. Rež. – A. Gornatkevičius			
Panevėžio bendruomenių rūmai			
9 d. 13 val., 10 d. 18 val. – Just. Marcinke-vičiaus „KATEDRA“. Rež. – O. Koršunovas (Nacionalinis dramos teatras)			
ALYTUS			
Alytaus miesto teatras			
13 d. 18 val. – J. Strėmgreno „DURYS“. Rež. – J. Strėmgrenas (Nacionalinis dramos teatras)			
Koncertai			
Lietuvos nacionalinė filharmonija			
10 d. 19 val. <i>Vilniuje, Filharmonijos Didžio-joje salėje</i> , – orkestro muzikos koncertas. Festivalis „Gaida“. „Lukas Geniušas groja Johno Adamso fortepijoninį koncertą“. Lietuvos nacionalinis simfoninis orkestras. Solistai – L. Geniušas (fortepijonas), J. Carltonas (perkusijs). Dir. – V. Matvejefas. Programoje M. Lindbergo, R. Vitkauskaitės, J. Adamso kūriniai			
11 d. 12 val. <i>Viniuje, Filharmonijos Didžiojoje salėje</i> , – teatralizuotas koncertas visai šei-mai „Žvėrių karnavalas“. Lietuvos kameri-nis orkestras. Solistai M. Rostropovičiaus fondo globjami jaunieji talentai: S. Miknius (fortepijonas), S. Poška (fortepi-jonas), R. Juknevičiūtė (violončelė), R. Bar-tulis (klarnetas). Dir. – V. Kaliūnas, aktorius P. Markevičius. Programoje C. Saint-Saënso fantazija „Žvėrių karnavalas“			
11 d. 16 val. <i>Taikomosios dailės ir dizaino muziejuje</i> – kamerinės muzikos koncertas „Baroko metamorfozės“. Trio „RAMuzika“:			
A. Širvinskaitė (sopranas), M. Dikšaitienė (smuikas), R. Blaškytė (fortepijonas). Pro-gramoje H. Purcellio, G.F. Händelio, J.S. Bacho, G. Bononcini, A. Cesti, F. Du-rante, F. Gasparini, G. Gershwino ir kt kūriniai			
14 d. 19 val. <i>Vilniuje, Filharmonijos Didžio-joje salėje</i> , 15 d. 18.30 val. <i>Klaipėdos kon-certų salėje</i> , 18 d. 18 val. <i>Kauno valstybinėje filharmonijoje</i> , – orkestro muzikos koncer-tas „Nicholas Milton ir Edgaras Montvi-das“. Lietuvos kamerinis orkestras. Solistas E. Montvidas (tenoras). Dir. – N. Miltonas. Programoje J. Haydno, G. Mahlerio, G. Finzi, B. Britteno kūriniai			
17 d. 19 val. <i>Vilniuje, Filharmonijos Didžio-joje salėje</i> , – Nacionalinės M.K. Čiurlionio menų mokyklos choro 70-mečio koncer-tas. Nacionalinės M.K. Čiurlionio menų mokyklos choras (vadovas R. Gražinis, chormeister. G. Trimirkaitė), Nacionalinės M.K. Čiurlionio menų mokyklos simfoninis orkestras (meno vad. ir dir. – M. Staškus). Solistas A. Žlabys (fortepijonas). Dirigentai R. Zdanavičius, R. Šervenikas, G. Šlekytė, M. Stakionis, R. Gražinis, choro skyriaus moksleiviai ir absolventai. Koncerto vedė-jai R. Gražinis, A. Biveinis. Programoje L. van Beethoveno, E. Elgaro, E. Whitacre'o, M.K. Čiurlionio, B. Kutavičiaus, S. Šimkaus, K. Vasiliauskaitės, V. Augustino, R. Graži-nio kūriniai			
18 d. 12 val. <i>Vilniuje, Filharmonijos Didžio-joje salėje</i> , – teatralizuotas koncertas visai šeimai „Vaikų albumas“. Valstybinis Vil-niaus kvartetas, aktorius T. Čižas, šokėja G. Grinevičiūtė. Rež. – J. Vansk			
18 d. 19 val. <i>Vilniuje, Filharmonijos Didžio-joje salėje</i> , – orkestro muzikos koncertas „Modestas Pitrėnas ir Measha Bruegger-gosman“. Lietuvos nacionalinis simfoninis orkestras. Solistė M. Brueggergosman (so-pranas). Dir. – M. Pitrėnas. Programoje A. Baxo, M. Ravelio, A. Skulte's kūriniai			
14 d. 18 val. <i>Kupiškio kultūros centre</i> – Čiur-lionio kvartetas, D. Kazonaitė (sopranas). Programoje B. Dvariono, G. Kuprevičiaus, A. Bražinskio, L. Vilkončiaus, G. Puccini, G. Bizet ir kt. kūriniai			
18 d. 15 val. <i>Trakų pilies Didžiojoje menėje</i> – „Penki žiemos įkvėpimai“. Iš ciklo „Muzika Trakų pilyje“. Ansamblis „Regnum mu-sicale“: V.M. Daunytė (fleita), J. Daunytė (arfa), K.U. Daunytė (smuikas), E. Daunytė (violončelė). Solistas T. Tuskenis (barito-nas). Programoje A. Vivaldi, G.F. Händelio, F. Schuberto, J.B. Lully, G. Sollima, M.K. Čiurlionio, F. Latėno ir kt. kūriniai			
VILNIUS			
Kongresų rūmai			
9 d. 19 val. – „Merūnas: itališkų operų perlai“. M. Vitulskis (tenoras), Lietuvos valstybinis simfoninis orkestras. Dir. – G. Rinkevičius. Programoje M.K. Čiurlionio, G. Donizetti, R. Leoncavallo, G. Puccini kūriniai			
10 d. 18 val. – „Baroko šviesoje“. V. Eidukai-tytė-Storastienė (klavesinas, Lietuvos ka-merinis orkestras), A. Radziukynas (fleita), A. Puplauskis (fagotas), Z. Levickis, D. Nar-kevičius, I. Sipaitytė, V. Martišius, M. Vasiliauskaitė, T. Bandzaitytė (smuikas), R. Vytas (altas), P. Jacuskas, A. Kmie-liauskas (violončelė), A. Kučinskas (kon-trabosas). Koncertas skirtas J.S. Bacho 333 gimimo metinėms. Programoje J.S. Bacho, P. Vasko, G.Ph. Telemanno, G.F. Händelio, A. Puplauskio, A. Vivaldi, A. Pärtokūriniai			
16 d. 19 val. – „Alena Baeva griežia P. Čai-kovskį“. A. Baeva (smuikas), Lietuvos vals-tybinis simfoninis orkestras. Dir. – O. Elts. Programoje I. Stravinskio, P. Čaikovskio, G. Mahlerio kūriniai			
Lietuvos muzikos ir teatro akademija			
9 d. 10 val. <i>Muzikos inovacijų studijų cen-tre (Gedimino pr. 42)</i> – kompozitoriaus Th. Hummelio (Vokietija) paskaita apie šiuolaikinę orkestruotę „Orkestruotė su „conTimbre“			
„Vaidilos“ teatras			
14 d. 19 val. – „Klasikos aksioma“. K. Bene-dikt (tenoras), D. Mažintas (fortepijonas)			
18 d. 18 val. – V. Kuprevičienė (sopra-nas), M. Rojus (baritonas), A. Žvirblytė (fortepijonas)			
Lietuvos muzikų rėmimo fondas			
11 d. 14 val. <i>Vilniaus arkikatedroje bazilikoje</i> – Sekmadienio muzika. Sakralinės muzikos valanda. Ž. Survilaitė (vargonai), Vytenis Gurstis (fleita), Vilniaus muzikos mokyklos „Lyra“ jaunių choras „Cantus gracilis“ (vad. ir dir. R. Aidukas, chormeister. R. Deltu-vienė-Bakutė ir E. Steponavičius)			
<i>S. Vainiūno namuose</i>			
14 d. 17.30 – Trečiadienio vakaras-koncer-tas Latvijos ir Lenkijos nepriklausomybės dieniai. Dalyvauja Vilniaus Naujosios Vil-nios muzikos mokyklos mokytojų eksper-čių N. Katilienės ir R. Katinienės daina-vimo klasių mokiniai. Koncertmeisterė I. Maceinaitė			
15 d. 18 val. – Vilniaus muzikinis atžalynas. Koncertuoja profesorės I. Armonaitės Na-cionalinės M.K. Čiurlionio menų mokyklos smuiko klasės ugdytiniai A. Gečaitė, P. Česaitis, P. Jankovskytė, J. Maknickas, G. Maknickaitė, S. Paškevič, R. Venckus. Koncertmeisterė E. Budžemaitė			
Vakarai			
VILNIUS			
Rašytojų klubas			
12 d. 17.30 – leidykla „Kauko laiptai“ pri-stato R. Katinaitės-Lumpickienės tarmišką poezijos knygą „Tapuolia pūkas aky“ ir V. Kazielos poezijos knygą „Alyvmedžiai“. Dalyvauja poetas, leidėjas V. Rudžianskas, knygų autoriai V. Kaziela, R. Katinaitė-Lumpickienė, filosofijos dr. I. Rudžians-kaitė, literatūrologas dr. R. Čičelis			
15 d. 17.30 – aktorės O. Dautartaitės suka-ktuvinis kūrybos vakaras. Programoje R. Granausko „Pasijos pagal Joną“. Daly-vauja saksofonininkas P. Vyšniauskas. Va-kare bus pristatyta O. Dautartaitės kom-paktinė plokštelė R. Granausko „Pasijos pagal Joną“ ir J. Strielkūno „Mūsų dvasios gyvens inkiluos“			
Nacionalinė dailės galerija			
<i>Kauno kino festivalio programa</i>			
13 d. 17 val. – programa „Šamonės amplifikacija“			
14 d. 17 val. – Inaate/Se (Kanada, JAV)			
16 d. 17 val. – programa „Stratos“			
Valdovų rūmai			
9 d. 18 val. <i>Didžiojoje renesansinėje menėje</i> – prezidento V. Adamkaus knygos „Esu vienas iš Jūsų. Rinktinės prezidento kalbos“ pristatymas. Dalyvauja Prezidentas V. Adamkus, A. Matonis, M. Mikutavičius. Renginį moderuoja R. Valatka			
Nacionalinė M. Mažvydo biblioteka			
9–14 d. – renginių ciklas „Simonui Daukan-tui – 225“			
9 d. 12 val. <i>Kino salėje</i> – kino popietės Nacio-nalinėje bibliotekoje. Filmas „Tavo veido šviesa“ (2003). Filmą pristato autorius, re-žisierius R. Korostenskis			
12 d. 17 val. <i>Renginių erdvėje</i> – D. Vaillionytės knygos „Honorata“ pristatymas			
13 d. 10 val. <i>Konferencijų salėje</i> – konferen-cija „Drauge modernios valstybės link – Lietuva ir Izraelis“			

